

Polisi Diogelu ac Amddiffyn Ysgol Pen Barras

Llywodraethwr sydd â chyfrifoldeb am Ddiogelu ac Amddiffyn Plant:
Mrs Ceri Ranson

Pennaeth: Mr Marc Lloyd Jones

Swyddog Amddiffyn Plant: Mr Marc Lloyd Jones

Dirprwy Swyddog Amddiffyn Plant: Mr Meirion Edwards

2^{il} Ddirprwy Swyddog Amddiffyn Plant: Mrs Sioned Roberts

3^{ydd} Dirprwy Swyddog Amddiffyn Plant: Miss Annwen Hughes

Swyddog Diogelu Gwasanaethau Addysg Mr Wayne Wheatley
07500 123965

Desg Gymorth 01824 708064

Gwasanaethau Plant a Theuluoedd (CFS) (Porth Plant) 01824 712200
Dylid anfon yr holl atgyfeiriadau at:
cfsgateway@sirddinbych.gov.uk

Uned Diogelu ac Adolygu: 01824 708391

Polisi wedi'i ddatblygu gan:	Gwasanaethau Addysg CSDd
Dyddiad Polisi gwreiddiol gan ALI	Ionawr 2015
Dyddiad a fabwysiadwyd gan yr ALI	Mehefin 2015
Fersiwn 004 dyddiedig Datblygwyd gan	Gwasanaethau Addysg a Phlant CSDd
Dyddiad Adolygygwyd gan yr ALI	Medi 2018
Dyddiad Adolygygwyd gan y Corff Llywodraethol	Chwefror 12fed 2019

1. Disgrifiad Llundio Polisi a'r Broses Ymgynghori

Roedd y polisi hwn yn ystyried y dogfennau allweddol canlynol:

- Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Cadw Dysgwyr yn Ddiogel. a dogfennau eraill a restrir yn y Cylchlythyr: 158/2015
- Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 009/2014 Diogelu Plant mewn Addysg: Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill. Disodli Adran 10 yn y ddogfen isod
- Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 002/2013 Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo Staff mewn Ysgolion
- Gweithdrefnau ar gyfer Adrodd ar Gamymddwyn ac Anghymwysra yn y Gweithlu Addysg yng Nghymru, Canllawiau 168/2015
- Rheoliadau Staffio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) (Diwygiad) 2014
- Canllawiau Llywodraeth Cymru Polisi Arweiniad Enghreifftiol
- Canllawiau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan 2008
- Cyngor Sir Ddinbych - Adolygiad Amddiffyn Plant - 2014
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant - 2014

Roedd yr Awdurdod Lleol yn cefnogi ysgolion drwy baratoi polisi drafft ar gyfer ymgynghori â staff yn dilyn Adolygiad Diogelu ac Amddiffyn Plant o fewn Sir Ddinbych yn 2014.

Cynhaliwyd ymgynghoriad rhwng Cyngor Sir Ddinbych, cynrychiolwyr arweiniol o grwpiau clwstwr ysgol, undebau, cwnsler cyfreithiol ac arbenigwyr annibynnol. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys ymgynghori â Chyrff Llywodraethu ac yn benodol gyda'r Llywodraethwr sy'n gyfrifol am amddiffyn plant a'r Swyddog Amddiffyn Plant enwebedig. Cafodd safbwyntiau a barn o'r ymgynghoriad trylwyr hwn eu casglu, eu dadansoddi a'u hystyried a datblygwyd polisi drafft diwygiedig.

Cyflwynwyd y polisi terfynol i Fwrdd Diogelu Corfforaethol Cyngor Sir Ddinbych ac i Fforwm Proffesiynol Amlasiantaethol ar 18fed o Fehefin 2015. Darparwyd y Polisi Diogelu 'Enghreifftiol' yn ffurfiol i bob ysgol ar 18fed o Fehefin 2015. Adolygwyd y polisi hwn rhwng mis Ionawr 2016 a mis Mehefin 2016, a chyflwynwyd yn ffurfiol i bob ysgol ar 1 Medi 2016.

Cyflwynodd, Mr Marc Lloyd Jones Swyddog Amddiffyn Plant yr ysgol bolisi'r **ysgol** wedi'i adolygu a'i ddiwygio i'r Corff Llywodraethu ar 4-12-18 lle cafodd ei gymeradwyo a'i gofnodi yng nghofnodion y cyfarfod.

2. Cyflwyniad

Mae diogelu plant yn hollbwysig yn YSGOL PEN BARRAS. Dylai'r ysgol ddarparu amgylchedd diogel a chynhwysol lle gall plant a phobl ifanc ffynnu a thyfu. Er mwyn cyflawni hyn, mae amrywiaeth eang o fesurau wedi'u rhoi ar waith, drwy bolisiau, fel yr amlinellir yn Adran 17.

Mae gwaith amddiffyn plant yn anochel yn golygu ansicrwydd, amwysedd a ffaledigrwydd oherwydd y wybodaeth gyfyngedig, rhagfynegiadau ynglŷn â lles y plentyn yn y dyfodol yn amherffaith ac nid oes ffordd bendant o gydbwysu hawliau gwrthdaro rhwng rhieni a phlant. Fodd bynnag, mae'n egwyddor sylfaenol bod amddiffyn plant rhag niwed yn gyfrifoldeb pob unigolyn sy'n gweithio gyda phlant. Mae rhieni a'r cyhoedd yn disgwyl safonau uchel gan weithwyr amddiffyn plant ym maes diogelu plant ond mae eu cyflawni yn heriol i ymarferwyr sy'n gweithio yn y maes hwn.

Mae Cyngor Sir Ddinbych a chorff llywodraethu YSGOL PEN BARRAS yn llwyr gydnabod y cyfraniad a wna i amddiffyn a diogelu plant ac at hynny'r nod yw nid yn unig i leihau'r perygl i blant ond i **wella** eu hiechyd a'u lles. Mae'r termau 'amddiffyn plant' a 'diogelu' yn golygu gwahanol bethau i wahanol bobl ac am y rheswm hwn mae Llywodraeth Cymru wedi diffinio'r termau; mae'r diffiniadau i'w gweld yn **Atodiad A**.

Mae Strwythur Arweinyddiaeth Diogelu Ysgol fel a ganlyn:

Corff Llywodraethu	-	Gorolwg strategol
Pennaeth	-	Arweiniad Cyffredinol
Swyddog Amddiffyn Plant	-	Rheoli a Gweinyddu
Holl Staff am	-	<u>Dyletswydd gyfreithiol i gofnodi</u> ac adrodd bryderon amddiffyn plant

Ceir tair prif elfen benodol o ran diogelu plant:

- Atal drwy'r addysgu a'r gefnogaeth fugeiliol a gynigir i ddisgyblion
- Gweithdrefnau ar gyfer nodi ac adrodd am achosion, neu achosion tybiedig o gam-drin. Oherwydd ein cysylltiad dyddiol â phlant, mae staff yr ysgol mewn sefyllfa dda i sylwi ar yr arwyddion o gam-drin
- Cefnogi disgyblion a allai fod wedi'u cam-drin

Mae'r polisi hwn yn berthnasol i holl lywodraethwyr, staff a gwirfoddolwyr sy'n gweithio yn yr ysgol. Athrawon, cynorthwyr dysgu, goruchwylwyr canol dydd, gofalcon, ysgrifenyddion a staff swyddfa pob un ohonynt yn gallu bod yn bwynt cyntaf datgelu ar gyfer plentyn.

Yn ogystal â bod yn berthnasol i'r rhestr o bobl a nodir uchod, mae'n gosod rhwymedigaethau personol arnynt.

Mae'n RHAIID i holl staff gofnodi ac adrodd am unrhyw broblemau amddiffyn plant, pryderon neu amheuan i'r Swyddog Amddiffyn Plant cyn

gynted ag y nodir ac yn ymarferol bosibl ac mewn unrhyw achos, o fewn 24 awr i Borth Gwasanaethau Plant (gweler Atodiad L).

Nid yw hyn yn fater o ddewis yr unigolyn.

3. Rhwymedigaethau Diogelu Awdurdod Lleol

Bydd Awdurdod Lleol yn gwneud trefniadau i sicrhau y cyflawnir eu swyddogaethau addysg o ran diogelu a hybu lles plant. [Adran 175 Deddf Addysg 2002].

Bydd yr Awdurdod Lleol yn:

- Monitro cydymffurfio â Gweithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan.
- Sicrhau bod cyngor, arweiniad a hyfforddiant ar gael, fel bo'r angen.

4. Rhwymedigaethau Diogelu Ysgol

5.1 Y Corff Llywodraethu:

- Sicrhau bod gan yr ysgol bolisiau a gweithdrefnau effeithiol ar waith i ddelio â materion diogelu ac amddiffyn plant.
- Sicrhau bod yr ysgol yn dilyn prosesau recriwtio diogel ac i weithio'n agos gyda'ch darparwr gwasanaeth wrth ddefnyddio a monitro'r gwiriadau cyflogaeth hyn.
- Sicrhau bod gan yr ysgol bolisiau a gweithdrefnau effeithiol ar waith i ddelio â honiadau o gamdriniaeth yn erbyn aelod o staff.
- Sicrhau bod asesiad risg diogelu safle yn cael ei gyflawni bob blwyddyn yn unol â gweithdrefnau lechyd a Diogelwch.
- Monitro cydymffurfiaeth â'r bolisiau a gweithdrefnau hynny.
- Sicrhau bod unrhyw ddiffygion o ran trefniadau amddiffyn plant yn cael eu dwyn i'w sylw ac yn cael eu cywiro'n ddi-oed.
- Sicrhau bod pob aelod o staff yn ymgymryd â hyfforddiant priodol sy'n gymesur â'u gradd, yn unol â strategaeth hyfforddi'r ALI **Atodiad K**.
- Sicrhau bod aelod o'r Corff Llywodraethu yn cael ei enwebu ar gyfer cysylltu â'r ALI ac asiantaethau eraill fel y bo'n briodol, os ceir honiadau o gam-drin yn erbyn y pennaeth.
- Adolygu ei bolisiau a'i weithdrefnau'n flynyddol.

5.2 Y Pennaeth:

- Sicrhau bod uwch aelod dynodedig o staff, wedi dilyn hyfforddiant priodol a phellach sy'n ofynnol i'r rôl. Bydd y rôl hon yn cael ei galw'n Swyddog Amddiffyn Plant; bydd enw'r Swyddog Amddiffyn Plant a'r Dirprwy Swyddogion Amddiffyn Plant yn cael eu harddangos yn glir o amgylch yr ysgol.
- Sicrhau bod Swyddog Amddiffyn Plant penodol bob amser ar y safle yn yr ysgol neu fod trefniadau priodol ar waith i sicrhau bod unrhyw faterion amddiffyn/diogelu plant yn derbyn sylw gan Swyddog Amddiffyn Plant penodol ac wedi'i hyfforddi.
- Sicrhau bod trefniadau ffurfiol mewn lle i gyflenwi holl wyliau'r ysgol. Mae'n rhaid rhannu'r trefniadau hyn gyda'r Uned Diogelu ac Adolygu. (Gweler rhif cyswllt ar dudalen flaen y polisi)
- Sicrhau bod y mater yn cael ei gyfeirio ar ddiwrnod y codi'r y pryder i'r ysgol cyn gynted ag sy'n ymarferol bosibl a beth bynnag, o fewn 24 awr. Os oes ansicrwydd, mae modd cael cyngor bob amser drwy Borth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd neu Ddesg Gymorth Gwaith Cymdeithasol Addysg. (Gweler rhifau cyswllt ar dudalen flaen y polisi).
- Gweithio'n agos gyda'r Swyddog Amddiffyn Plant a llywodraethwr dynodedig ar gyfer amddiffyn plant, a fydd yn goruchwyllo polisi amddiffyn plant ac arferion yr ysgol.
- Gweithio gyda holl aelodau'r Corff Llywodraethu i ddeall a chyflawni holl gyfrifoldebau.
- Cydnabod rôl y Swyddog Amddiffyn Plant a threfnu cefnogaeth a hyfforddiant. Mae'r Swyddog Amddiffyn Plant yn yr ysgol yn ffigur allweddol a bydd yn derbyn hyfforddiant diweddar, uwch ac ychwanegol yn unol â Strategaeth Hyfforddiant Awdurdod Lleol (**Atodiad K**)
- Bydd y Pennaeth wedi darllen a deall Canllawiau Llywodraeth Cymru: Cylchlythyr rhif: 009/2014 - Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill.
- Sicrhau bod pob aelod o staff a phob llywodraethwr yn gwybod:
 - enw'r Swyddog Amddiffyn Plant a'u rôl,
 - enw'r Llywodraethwr dynodedig ar gyfer amddiffyn plant,
 - bod ganddynt gyfrifoldeb unigol dros gyfeirio pryderon amddiffyn plant i'r Swyddog Amddiffyn Plant o fewn yr amserlenni y cytunwyd arnynt,

- bod ganddynt ddyletswydd gyfreithiol dros gyfeirio pryderon i'r Dirprwy Swyddog Amddiffyn Plant os nad yw'r Swyddog Amddiffyn Plant ar gael,
- bod ganddynt ddyletswydd i fynd ar drywydd pryderon a gwneud atgyfeiriadau os oes angen.
- Sicrhau bod aelodau o staff yn ymwybodol o'r angen i fod yn effro i arwyddion o gam-drin ac yn gwybod sut i ymateb i ddisgybl sy'n rhoi gwybod am gam-drin ac yn gwybod sut i ymateb i ddisgybl a all ddatgelu camdriniaeth.
- Sicrhau bod rhieni'n deall y cyfrifoldeb sydd ar yr ysgol a'r staff dros amddiffyn plant drwy nodi ei hymrwymadau ym mhrosbectws yr ysgol a dogfennau/taflenni eraill o'r fath.
- Darparu hyfforddiant gorfodol i'r holl staff fel eu bod yn ymwybodol:
 - o'u cyfrifoldeb personol,
 - gweithdrefnau'r ysgol y cytunwyd arnynt,
 - yr angen i fod yn effro i adnabod achosion o gam-drin,
 - sut i gefnogi plentyn sy'n dweud wrthy ch am achos o gam-drin.
- **Atodiad B** darparu diffiniadau o gam-drin/esgeuluso/niwed sylweddol
- **Atodiad C** darparu dangosyddion cam-drin/esgeuluso/niwed
- **Atodiad D** yn rhoi cyngor ar gyfrifoldebau staff - beth i'w wneud?
- Mae **Atodiad E** yn darparu cyngor ar gamau i'w cymryd pan siaredir gyda phlentyn er mwyn canfod a oes yna bryder amddiffyn plant
- Mae **Atodiad F** yn rhoi cyngor ar gamau i'w cymryd pan yn cwrdd gyda pherson ifanc i ganfod a yw'r protocol YRhN yn gymwys neu berthynas rywiol yn peri risg o niwed iddynt
- Sicrhau bod hysbysiad yn cael ei anfon at y Swyddog Diogelu Addysg **a'r** Tîm Gwasanaethau Plant lleol lle mae'r plentyn yn byw os bydd yr ysgol:
 - yn gorfod gwahardd disgybl ar y gofrestr amddiffyn plant, naill ai am dymor penodol neu'n barhaol,
 - yn gorfod gwahardd disgybl sy'n 'Blentyn Mewn Gofal (PMG), naill ai am dymor penodol neu'n barhaol,
 - os oes absenoldeb heb eglurhad o ddisgybl ar y gofrestr amddiffyn plant

- Sefydlu a chynnal cysylltiadau effeithiol ag asiantaethau perthnasol ac ysgolion fel sy'n ofynnol, gyda ffocws penodol ar faterion amddiffyn plant, gan gynnwys presenoldeb mewn adolygiad cychwynnol a chynadleddau achos, grwpiau craidd a chyflwyno adroddiadau ysgrifenedig cynhwysfawr i'r cynadleddau (gan ddefnyddio'r Model Arwyddion o Ddiogelwch). Bydd ysgolion yn mynychu'r cyfarfodydd uchod ac ni ddylid dirprwyo'r cyfranogiad hwn ar ôl y gynhadledd achos gychwynnol h.y. rhaid i ysgolion fynychu holl gyfarfodydd yn y dyfodol am blentyn penodol ar ôl ymrwymo i fynychu cyfarfodydd grŵp craidd.
- Sicrhau y cedwir cofnodion ysgrifenedig o bryder am blant (gan nodi'r dyddiad, y digwyddiad, unigolion sy'n bresennol yn ystod trafodaethau, camau a gymerwyd, y rhesymau y cafodd unrhyw benderfyniadau eu gwneud gan gynnwys, os mai'r penderfyniad yw peidio rhoi gwybod), hyd yn oed lle nad oes angen cyfeirio'r mater i'r Gwasanaethau Plant yn syth **Atodiad D**.
- Sicrhau bod yr holl gofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel ac mewn lleoliadau dan glo (gweler Gweithdrefn Cadw Cofnod).
- Glynu at y weithdrefn a nodir yn y cylchlythyr canllawiau Llywodraeth Cynulliad Cymru pan wneir honiad yn erbyn aelod o staff Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 002/2013 Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo Staff mewn Ysgolion a Chylchlythyr Llywodraeth Cymru: 009/2014 – (Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill).
- Sicrhau bod y gweithdrefnau recriwtio a dethol yn unol â Chylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Pennod 5 ac i weithio'n agos gyda'ch darparwr gwasanaeth wrth ddefnyddio a monitro'r gwiriadau cyflogaeth hyn.

5.3 Swyddog Amddiffyn Plant:

- Ymgymryd â'r hyfforddiant priodol ac uwch sy'n ofynnol i'r rôl hon, fel y nodir yn y strategaeth hyfforddi **Atodiad K**.
- Bod ar safle'r ysgol neu sicrhau bod trefniadau priodol ar waith yn eu habsenoldeb, i sicrhau bod unrhyw faterion amddiffyn/diogelu plant yn derbyn sylw gan Ddirprwy Swyddog Amddiffyn Plant penodol ac wedi'i hyfforddi.
- Cyfeirio'r mater ar y diwrnod mae'r pryder yn cael ei godi gyda nhw ac mewn unrhyw achos, o fewn 24 awr. Os oes ansicrwydd, mae cyngor ar gael bob amser drwy Borth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd neu Ddesg Gymorth Gwaith Cymdeithasol Addysg. (Gweler rhifau cyswllt ar dudalen flaen y polisi)
- Gweithio'n agos gyda'r holl staff i oruchwylio polisi amddiffyn plant ac arferion yr ysgol.

- Gweithio gyda holl aelodau'r Corff Llywodraethu i ddeall a chyflawni cyfrifoldebau'r ysgol.
- Hysbysu'r Pennaeth a Llywodraethwyr am unrhyw ddiffyg cydymffurfio â gweithdrefn neu ofynion hyfforddiant pellach.
- Bod yn effro i arwyddion o gam-drin a gwybod sut i ymateb i ddisgybl sy'n rhoi gwybod am gam-drin a gwybod sut i ymateb i ddisgybl a all ddatgelu camdriniaeth.
- Ar ôl derbyn Hysbysiad, sicrhau bod yr hysbysiad hefyd yn cael ei anfon at y Tîm Gwasanaethau Plant lleol os yw'r ysgol:
 - yn gorfod gwahardd disgybl ar y gofrestr amddiffyn plant, naill ai am dymor penodol neu'n barhaol,
 - yn gorfod gwahardd disgybl sy'n 'Blentyn Mewn Gofal' (PMG), naill ai am dymor penodol neu'n barhaol,
 - os oes yna ddisgybl sy'n absennol heb eglurhad ar y gofrestr amddiffyn plant
- Sefydlu a chynnal cysylltiadau effeithiol ag asiantaethau ac ysgolion perthnasol fel sy'n ofynnol, gyda ffocws penodol ar faterion amddiffyn plant, gan gynnwys presenoldeb mewn adolygiad cychwynnol a chynadleddau achos, grwpiau craidd a chyflwyno adroddiadau ysgrifenedig i'r cynadleddau. Bydd ysgolion yn mynychu'r cyfarfodydd uchod ac ni ddylid dirprwyo'r cyfranogiad hwn ar ôl y gynhadledd achos gychwynnol h.y. rhaid i ysgolion fynychu holl gyfarfodydd yn y dyfodol am blentyn penodol ar ôl ymrwymo i fynychu cyfarfodydd grŵp craidd.
- Sicrhau y cedwir cofnodion ysgrifenedig o bryder am blant (gan nodi'r dyddiad, y digwyddiad, unigolion sy'n bresennol yn ystod trafodaethau, camau a gymerwyd, y rhesymau y cafodd unrhyw benderfyniadau eu gwneud gan gynnwys, os mai'r penderfyniad yw peidio rhoi gwybod), hyd yn oed lle nad oes angen cyfeirio'r mater i'r gwasanaethau cymdeithasol yn syth **Atodiad D**.
- Sicrhau bod yr holl gofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel ac mewn lleoliadau dan glo (gweler Gweithdrefn Cadw Cofnod).
- Cadw at y weithdrefn a nodir yn y cylchlythyr canllawiau Llywodraeth Cynulliad Cymru pan wneir honiad yn erbyn aelod o staff Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 002/2013 Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo Staff mewn Ysgolion a Chylchlythyr Llywodraeth Cymru: 009/2014 – (Ymddrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill).

- Sicrhau bod y gweithdrefnau recriwtio a dethol yn unol â Chylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Pennod 5.
- Bydd y Swyddog Diogelu Plant wedi darllen a deall Canllawiau Llywodraeth Cymru: Cylchlythyr rhif: 009/2014 - Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill.

5.4 Holl staff:

- Mae gan holl staff ddyletswydd gyfreithiol i gofnodi ac adrodd ar unrhyw broblemau, pryderon neu amheuron amddiffyn plant wrth y Swyddog Amddiffyn Plant cyn gynted ag y nodir ac yn ymarferol bosibl ac mewn unrhyw achos o fewn 24 awr i'r Porth Gwasanaethau Plant (gweler Atodiad L). Nid yw hyn yn fater o ddewis yr unigolyn. Mae yna ddyletswydd gyfreithiol i gofnodi a rhoi gwybod am eich pryderon ar y diwrnod y codwyd yr honiad/pryder.
- Deall eu rôl a'u cyfrifoldebau i ddiogelu a hyrwyddo lles plant.
- Yn gyfarwydd gydag a dilyn gweithdrefnau a phrotocolau'r ysgol ar gyfer diogelu a hyrwyddo lles plant ac yn gwybod â phwy i gysylltu yn yr ysgol i fynegi pryderon ynghylch lles plentyn.
- Bod yn effro i arwyddion o gam-drin ac esgeulustod.
- Mynediad at a chydymffurfio â Gweithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan.
- Deall egwyddorion ac arfer a geir yn Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 2015 a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014.
- Wedi derbyn hyfforddiant amddiffyn plant i lefel sy'n gymesur â'u rôl a'u cyfrifoldebau.
- Gwybod pryd a sut i gyfeirio unrhyw bryderon ynghylch cam-drin plant ac esgeulustod at y Gwasanaethau Plant neu'r heddlu.
- Gwybod na ddylid byth gofyn i blentyn, rhiant, gofalwr, perthynas neu aelod o'r cyhoedd sy'n mynegi pryderon ynghylch lles plentyn wrth weithwyr proffesiynol a / neu weithiwr asiantaeth i wneud hunan-atgyfeiriad i'r Gwasanaethau Plant neu'r heddlu. Mae'n rhaid i'r gweithiwr proffesiynol a/neu asiantaeth atgyfeirio.
- Gwybod os oes gan unrhyw un wybodaeth, pryderon neu amheuron bod plentyn yn dioddef, wedi dioddef neu yn debygol o fod mewn perygl o niwed, eu dyletswydd gyfreithiol nhw yw sicrhau bod y pryderon yn cael eu cyfeirio at Wasanaethau Plant neu'r heddlu, sydd â dyletswyddau statudol a phwerau i wneud ymholiadau ac ymyrryd pan fo angen.

Yn ychwanegol at eu dyletswydd a'u cyfrifoldeb i wneud atgyfeiriadau, mae yna ffyrdd eraill y gall pawb sy'n gweithio gyda phlant a theuluoedd gyfrannu at ddiogelu plant a'r broses amddiffyn plant:

- Trin lles y plentyn o'r pwys mwyaf.
- Bod yn effro ac yn ymwybodol o'r risgiau y gall camdrinwyr unigol neu gamdrinwyr posibl eu hachosi i blant.
- Cydnabod pan fydd rhiant neu ofalwr wedi cyfaddawdu gallu i fagu plant, hynny yw, problemau a allai effeithio ar eu gallu i ddarparu gofal effeithiol a phriodol, neu a allai olygu eu bod yn peri risg o niwed i blentyn.
- Bod yn ymwybodol o effaith ac effeithiau cam-drin ac esgeulustod ar blant.
- Dealltwriaeth o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014, sy'n sail i'r broses o asesu anghenion, cynllunio gwasanaethau ac adolygu effeithiolrwydd darparu gwasanaeth yn ystod pob cam o weithio gyda phlant a theuluoedd.
- Rhannu a helpu i ddadansoddi gwybodaeth fel y gellir gwneud asesiad cytbwys o anghenion ac amgylchiadau'r plentyn.
- Cyfrannu fel sy'n ofynnol i ddarparu cymorth neu wasanaeth penodol i'r plentyn neu aelod o'i deulu fel rhan o gynllun y cytunwyd arno a chyfrannu at adolygu cynnydd plentyn.
- Cyfrannu fel y bo angen ar bob cam o'r broses amddiffyn plant.
- Cyfrannu at adolygu canlyniadau ar gyfer y plentyn yn erbyn amcanion penodol a rennir yn rheolaidd.
- Gweithio ar y cyd gyda'r rhieni, oni bai bod hyn yn anghyson gyda'r angen i sicrhau diogelwch y plentyn.
- Bod yn ymrwymedig i gydweithredu'n llawn gyda'r holl asiantaethau eraill er mwyn diogelu plant.

Mae'r asiantaethau partner a restrir yn y Ddeddf Plant 2004 yn rhannu cyfrifoldeb statudol ar gyfer diogelu a hyrwyddo lles plant ac mae'n ddyletswydd gyfreithiol ar bob gweithiwr proffesiynol sy'n gweithio i'r asiantaethau hynny i adrodd ar bryderon.

Nid yw hyn yn fater o ddewis yr unigolyn.

Mae'n rhaid adrodd am gamdriniaeth posibl plentyn i'r Gwasanaethau Plant neu'r heddlu, sy'n asiantaethau ynghyd â'r NSPCC gyda phwerau statudol i

ymchwilio i gamdriniaeth posibl. Ni ddylai asiantaethau gynnal eu hymholiadau amddiffyn plant mewnol eu hunain, ond yn hytrach atgyfeirio eu pryderon. Os yw'r pryder yn ymwneud ag aelod o staff, gweler Adran 10 o'r polisi hwn.

6. Gwasanaethau Plant

Mae'r Porth Cynorthwyo Plant a Theuluoedd yn rhoi cymorth cynnar drwy roi gwybodaeth, cyngor a chymorth i blant, gofalwyr a'u teuluoedd yn Sir Ddinbych. Y Porth Cynorthwyo yw'r pwynt cyswllt unigol ar gyfer aelodau'r cyhoedd a gweithwyr proffesiynol os oes ganddynt unrhyw bryderon ynglŷn â phlant, pobl ifanc neu deuluoedd diamddiffyn.

Bydd yr holl atgyfeiriadau Diogelu Plant yn cael eu hadolygu a'u prosesu o fewn un diwrnod gwaith. Os yw eich pryderon yn ymwneud â phlentyn neu unigolyn ifanc a allent fod mewn perygl uniongyrchol, yna fe'ch cynghorir i roi gwybod i Heddlu Gogledd Cymru ar 101 neu 999 yn dibynnu ar ddifrifoldeb y sefyllfa. Ar gyfer unrhyw bryderon Diogelu Plant ac Amddiffyn eraill fe'ch cynghorir i gyflwyno eich atgyfeiriad yn electronig ac wedi hynny ffonio'r Porth Cynorthwyo Plant a Theuluoedd, bydd hyn o gymorth iddynt o ran blaenoriaethu atgyfeiriadau o'r fath.

Sut i gysylltu â'r Porth Cynorthwyo Plant a Theuluoedd

Am wybodaeth, cyngor a chymorth, ffoniwch **01824 712200**

Gellir hefyd e-bostio ymholiadau i unrhyw un o'r canlynol:

cfsgateway@denbghshire.gov.uk (e-bost lefel diogelwch arferol neu gellir cael mynediad drwy gyfnwidfa data ddiogel Switch Egress)

cfsgateway@denbighshire.gcsx.gov.uk (E-bost diogel – allrwyd cyswllt diogel Llywodraeth y DU)

7. Atal

O dan Ddeddf newydd Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles 2014 mae gan ysgolion ddyletswydd i adnabod yn gynnar anghenion yr holl blant / pobl ifanc gyda'r diben o atal ac amddiffyn. Mae'r cyswllt ar sut i godi pryderon islaw:

<https://www.denbighshire.gov.uk/cy/preswylwr/iechyd-a-gofal-cymdeithasol/plant-pobl-ifanc-a-theuluoedd/adrodd-plentyn-sydd-mewn-perygl.aspx>

Rydym yn cydnabod bod hunan-barch da, hyder, ffrindiau cefnogol a llinellau cyfathrebu da gydag oedolyn dibynadwy yn helpu i ddiogelu plant. Felly, bydd yr ysgol yn:

- sefydlu a chynnal ethos lle mae plant yn teimlo'n ddiogel ac yn cael eu hannog i siarad ag y gwrandewir arnynt
- sicrhau eu bod yn gwybod pwy yw'r holl oedolion yn yr ysgol y gellir cysylltu â nhw os ydynt yn poeni neu mewn trafferthion
- cynnwys gweithgareddau a chyfleoedd yn y cwricwlwm ar gyfer ABCh sy'n arfogi plant â'r sgiliau maent eu hangen i aros yn ddiogel rhag camdriniaeth a gwybod pwy i droi atynt am gymorth

Cynnwys deunydd yn y cwricwlwm fydd yn helpu plant i ddatblygu agweddau realistig at gyfrifoldebau bywyd fel oedolyn, yn arbennig o ran sgiliau gofal plant a rhianta (fel y bo'n briodol). Dylai fod yna le preifat i'r plant/pobl ifanc allu siarad gyda'r oedolyn priodol. Ni ddylai gweithwyr proffesiynol fynd i'r lle preifat hwn ar ben eu hunain gyda'r plentyn/person ifanc.

8. Gweithdrefnau

Os oes angen atgyfeiriad yna cliciwch y ddolen isod.

<https://www.denbighshire.gov.uk/cy/preswylwr/iechyd-a-gofal-cymdeithasol/plant-pobl-ifanc-a-theuluoedd/adrodd-plentyn-sydd-mewn-perygl.aspx>

Byddwn yn ystyried y cyfrifoldebau diogelu mewn amgylchiadau penodol a amlinellir yn y Gweithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan 2008:

- Plant sy'n arddangos ymddygiad rhywiol niweidiol - Pennod 4.9 GAPCG 2008
- Plant ar ben eu hunain sy'n ceisio lloches - Pennod 4.10 GAPCG 2008
- Protocol Cymru gyfan - Diogelu plant y mae salwch yn cael ei achosi neu ei ffugio 2007 - Tudalen 203 GAPCG 2008
- Protocol Cymru Gyfan - Diogelu a Hyrwyddo Lles Pobl Ifanc Egniïol Rhywiol -Tudalen 216 GAPCG 2008
- Protocol Cymru gyfan - Amddiffyn Plant Rhag Cam-drin drwy Dechnoleg Gwybodaeth - Tudalen 226 GAPCG 2008.

Byddwn yn ystyried y Protocolau Cymru Gyfan unigol canlynol:

- Diogelu a Hybu Lles Plant sydd mewn perygl o gam-drin drwy gam-fanteisio rhywiol.
- Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod

- Ymateb Trefniadol i Farwolaethau Annisgwyl mewn Plentynod. Mae'r ddogfen hon yn disodli dogfen ganllawiau 2006, Marwolaeth Annisgwyl Sydyn mewn Babanod (SUDI)
- Diogelu Plant a Phobl Ifanc sydd wedi'u heffeithio gan Gam-drin Domestig
- Diogelu a Hyrwyddo Lles Plant a Phobl Ifanc ar Ben eu Hunain sy'n Ceisio Lloches.
- Diogelu plant sydd efallai wedi'u masnachu.
- Rheoli pobl ifanc sy'n cymryd rhan mewn ymddygiad rhywiol niweidiol.
- Plant sydd ar goll
- Siart llif Cymru gyfan ar gyfer ymarferwyr wrth ddelio â datgelu pryder o briodas dan orfod
- Canllaw diwygiedig y Swyddfa Gartref "Atal Dyletswydd" ar gyfer Cymru a Lloegr

Dylid caniatáu i blant sy'n cael eu cyfweld fel rhan o unrhyw ymchwiliad diogelu, gael mynegi eu barn ynghylch pwy (os bydd unrhyw un) fydd yr oedolyn priodol mewn sefyllfa cyfweliad. Rhaid ceisio cyngor gan Borth Gwasanaeth Plant o ran cyfranogiad priodol y teulu neu staff ysgol yn bresennol mewn unrhyw gyfweliad gyda'r plentyn neu'r person ifanc.

Cyfarfodydd Strategaeth Gweithwyr Proffesiynol

Pwrpas cyfarfod strategol yw rhannu a thrafod yn fanwl yr holl wybodaeth sydd gan yr ysgol yn ymwneud â natur eich pryderon a rhannu safbwyntiau a gofidion am gefnogaeth gwasanaethau gyda'r teulu.

Sylwer

Nid yw cyfarfod strategaeth yn cael ei ddefnyddio yn lle gwneud yr atgyfeiriadau priodol i'r gwasanaethau plant.

Bwriad y broses hon yw rhoi sylw i achosion lle mae tystiolaeth yn bodoli y gallai gweithio'n well ar draws y gwasanaethau fynd i'r afael â'r pryderon a godwyd gan yr ysgol.

Gallai'r strategaeth a bennir gan ysgol o bosibl leihau'r amser a'r adnoddau a fyddai'n angenrheidiol i gysylltu ag asiantaethau unigol am gyngor a chefnogaeth ac i roi diweddariadau ar ddisgybl, a thrwy ddarparu cynllun cydlynol y gallai'r ysgol, asiantaethau a'r teulu gytuno arno er lles gorau'r plentyn.

The purpose of a strategy meeting is to share and discuss in detail all the information held by school regarding the nature of your concerns and sharing views and concerns about service support with a family.

9. Cefnogaeth

Dan Ddeddf Gwasanaeth Cymdeithasol a Llesiant 2014 newydd, mae gan ysgolion ddyletswydd i asesu a chefnogi'r plentyn o ran cryfderau a gwendidau o ran cadw plentyn yn ddiogel.

Gall plant sy'n cael eu cam-drin neu sy'n dyst i drais ei chael yn anodd datblygu ymdeimlad o hunanwerth ac i edrych ar y byd fel lle caredig ac ystyrlon. Gallan nhw deimlo'n aneffeithiol, cywilydd a rhyw ymdeimlad o hunan-feio a chael eu heffeithio'n arw.

Efallai mai'r ysgol fydd yr unig elfen sefydlog, ddiogel a rhagweladwy ym mywydau plant dan fygythiad. Serch hynny, pan yn yr ysgol gall eu hymddygiad fod yn heriol a herfeiddiol neu gallant fynd i'w cragen.

Bydd yr ysgol yn cefnogi'r disgybl drwy gynllun diogelwch sydd wedi'i ddatblygu'n glir ac yn cael ei ddeall gan yr holl bartion a chofnodi'r camau pendant. Mae hyn yn cynnwys:

- Cynnwys y cwricwlwm i annog hunan-barch a hunan-gymhelliant gyda chyswllt a chefnogaeth gan y gwasanaethau comisiynu priodol.
- Bydd ethos yr ysgol yn hyrwyddo amgylchedd cadarnhaol, cefnogol a diogel ac yn rhoi ymdeimlad o gael eu gwerthfawrogi i'r disgyblion
- Nod polisi ymddygiad yr ysgol yw cefnogi disgyblion diamddiffyn yn yr ysgol. Bydd pob aelod o staff yn cytuno ar ddull cyson, sy'n canolbwyntio ar ymddygiad y plentyn ond nad yw'n niweidio synnwyr o hunanwerth y disgybl.
- Bydd yr ysgol yn ymdrechu i sicrhau bod y disgybl yn gwybod bod rhai mathau o ymddygiad yn annerbyniol, ond mae ef/hi yn cael ei gwerthfawrogi ac nid i'w beio am unrhyw gam-drin sydd wedi digwydd
- Y cyswllt gydag asiantaethau perthnasol eraill. Gallai hyn gynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r Gwasanaethau Cymdeithasol ac asiantaethau cefnogi eraill fel Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc, Gwasanaeth Seicoleg Addysg, Gwasanaethau Cefnogi Ymddygiad, Gwasanaeth Cymdeithasol Addysg a Gwasanaethau Eiriolaeth
- Cadw cofnodion a hysbysu'r Gwasanaethau Plant cyn gynted ag y bydd yna bryder

Pan fydd disgybl ar gofrestr Amddiffyn Plant yn gadael yr ysgol, bydd rhaid i'r ysgol drosglwyddo gwybodaeth diogelu/ amddiffyn plentyn i'r

ysgol newydd ar unwaith ac yn hysbysu'r Gwasanaeth Lles Addysg, Prif Swyddog Diogelu Plant a'r ysgol newydd, a'r gweithiwr cymdeithasol dynodedig yn y Gwasanaethau Plant. Mae'n rhaid anfon unrhyw ffeil diogelu ar blentyn ar wahân i ffeil ysgol y plentyn i sicrhau cyfrinachedd a marcio'r ffeil diogelu at sylw Pennaeth yr ysgol newydd. Mae'r ddolen Cytundeb Rhannu Gwybodaeth Bersonol Cymru (WASP) yn amlinellu cyfrifoldebau sefydliadol o ran rhannu gwybodaeth sensitif.
www.waspi.org/ <<http://www.waspi.org/>>

10. Plant ag Anghenion Arbennig / Ychwanegol (ADY)

Yn ystadegol, mae plant ag anawsterau ymddygiadol ac anabledau yn fwyaf agored i gam-drin. Bydd staff yr ysgol sy'n ymdrin â phlant ag anabledau amrywiol, nam ar y synhwyrâu a/neu broblemau emosiynol ac ymddygiad yn arbennig o sensitif i arwyddion o gam-drin.

Mae staff yr ysgol angen lefel uchel o ymwybyddiaeth gyda phlant sydd ag anghenion dysgu ychwanegol a hyrwyddo diwylliant lle mae plant yn gallu gwneud eu dymuniadau a'u teimladau yn hysbys o ran eu gofal a'u triniaeth.

Gwneud yn siŵr bod holl blant ag ADY yn gwybod sut i godi pryderon os ydynt yn poeni neu'n flin ynghylch rhywbeth a rhoi mynediad iddynt i amrywiaeth o oedolion y gallant gyfathrebu â nhw. Dylai plant ag anawsterau cyfathrebu gael modd o gael eu clywed bob amser.

Dylid caniatáu i blant ag anghenion dysgu ychwanegol sy'n cael eu cyfweld fel rhan o unrhyw ymchwiliad diogelu fynegi eu barn ynghylch pwy fydd yr oedolyn priodol mewn sefyllfa cyfweiliad. Rhaid ceisio cyngor gan Borth Gwasanaeth Plant o ran cyfranogiad priodol y teulu neu staff ysgol yn bresennol mewn unrhyw gyfweiliad gyda'r plentyn neu'r person ifanc.

11. Cefnogi Staff

Gall staff sy'n gweithio yn yr ysgol, sydd wedi cymryd rhan gyda'r plentyn sydd wedi dioddef niwed, neu sy'n ymddangos yn debygol o ddioddef niwed deimlo ei bod yn sefyllfa annifyr ac/neu yn anodd yn broffesiynol ac yn foisol. Caiff staff eu cefnogi - drwy roi cyfle ac amser i drafod eu pryderon naill ai gyda'u goruchwyliwr, sydd efallai yn ystyried cefnogaeth bellach gan Swyddog Amddiffyn Plant yr ysgol, Swyddog Diogelu Awdurdod Lleol a/neu Adran Iechyd Galwedigaethol.

Mae Adran 5 o'r polisi hwn yn darparu enghreifftiau eraill o'r gefnogaeth y bydd yr ysgol yn ei darparu.

Byddai goruchwyliaeth broffesiynol Swyddog Amddiffyn Plant yn gyfrifoldeb yr ysgol. Fodd bynnag bydd yr Awdurdod Lleol yn helpu i hwyluso cefnogaeth rhwydweithio benodol drwy gefnogaeth ysgol i ysgol.

12. Honiadau yn Erbyn Aelodau o Staff

Bydd yr ysgol yn dilyn Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 009/2014 Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill.

Bydd y Pennaeth a'r Swyddog Amddiffyn Plant yn sicrhau eu bod yn llwyr ymwybodol o'r ddeddfwriaeth berthnasol a chanllawiau mewn perthynas â gweithdrefnau sy'n ofynnol pan wneir honiad yn erbyn gweithiwr proffesiynol ac yn benodol:

- Canllaw Llywodraeth Cymru: Cylchlythyr rhif: 009/2014 - Diogelu Plant mewn Addysg - Ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill.
- Canllaw Llywodraeth Cymru: Cylchlythyr rhif: 002/2013 - Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo Staff mewn Ysgolion
- Taflen adnoddau dynol 22 - Rheoli Amddiffyn Plant a Materion Adnoddau Dynol Sensitif
- Cod Ymddygiad Cyngor y Gweithlu Addysg (CGA).

Mae'r canllawiau uchod i'w gweld yn www.wales.gov.uk. Bydd gan y Pennaeth a'r Swyddog Amddiffyn Plant eu copïau unigol eu hunain o Gylchlythron: 009/2014 a Chylchlythyr: 002/2013 a restrir uchod a byddant wedi darllen a deall y canllawiau.

Mae'n rhaid i bob aelod o staff sicrhau bod unrhyw honiad ynglŷn ag oedolion sy'n gweithio gyda phlant roi gwybod yn syth i'r Pennaeth neu'r Swyddog Amddiffyn Plant; bydd hyn yn cynnwys holl staff yr ysgol, gwirfoddolwyr, llywodraethwyr, gweithwyr achlysurol neu gontractwyr a'r staff hynny nad ydynt ar safle'r ysgol ond yn dod i gysylltiad â phlant h.y. rhai sy'n cludo plant i/o'r ysgol, hebryngwyr croesfannau ysgol ac ati.

Dylid dwyn honiadau yn erbyn aelodau o staff i sylw'r Pennaeth ar unwaith (neu Gadeirydd y Llywodraethwyr a'r Pennaeth Addysg). Os yw'r honiad yn erbyn y Pennaeth, a ddylai yn ei dro hysbysu'r Pennaeth Addysg a Gwasanaethau Plant ar unwaith. Er hwylustod bydd y person hwn yn cael ei adnabod fel y 'Rheolwr Achos'. (Os adroddir am honiadau yn erbyn aelod o staff i'r Swyddog Amddiffyn Plant, yna mae'n rhaid hysbysu'r pennaeth ar unwaith.)

Y Pennaeth (neu Gadeirydd y Llywodraethwyr yn achos Pennaeth) fel y Rheolwr Achos, sydd â'r cyfrifoldeb cyffredinol am unrhyw honiad diogelu.

Yn gyntaf, dylai'r Rheolwr Achos drafod yr honiad ar unwaith gyda Swyddog Diogelu Addysg Awdurdod Lleol o fewn Addysg a bydd hefyd yn cefnogi'r ysgol

gyda sut i gadw at y canllawiau Llywodraeth Cymru a restrir uchod. Dylid hysbysu Swyddog Diogelu Addysg yr Awdurdod Lleol am **bob** honiad sy'n dod i sylw ysgol ac sy'n ymddangos yn bodloni'r meini prawf uchod, er mwyn gallu ymgynghori â Swyddog Dynodedig Awdurdod Lleol a'r Gwasanaethau Cymdeithasol Plant a'r heddlu, fel y bo'n briodol.

Cyrff llywodraethu sy'n gyfrifol am ymdrin â materion disgyblu staff yn yr holl ysgolion a gynhelir a dylid cyfeirio at ganllawiau Llywodraeth Cymru: Cylchlythyr rhif: 002/2013 - Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo Staff mewn Ysgolion.

(<http://gov.wales/topics/educationandskills/publications/guidance/staff-disciplinary-and-dismissal/?skip=1&lang=cy>) a Chylchlythyr Llywodraeth Cymru: 009/2014
<http://learning.wales.gov.uk/docs/learningwales/publications/140410-safeguarding-children-in-education-en.pdf>

13. Recriwtio Mwy Diogel

Bydd yr ysgol yn cadw at Gylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Cadw Dysgwyr yn Ddiogel/Pennod 5 (Mae'r ddogfen hon yn disodli Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 34/02 Atal Pobl Anaddas Rhag Gweithio Gyda Phlant.) Bydd pob aelod o staff, gwirfoddolwyr a llywodraethwyr angen tystysgrif datgeliad Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (GDG) gyfredol. Bydd yr ysgol yn cynnal cofnod o ddyddiadau datgeliad GDG holl staff ac yn sicrhau eu bod yn cael eu hadnewyddu mewn pryd.

Cedwir cofnod ysgrifenedig o'r holl staff cyflenwi dyddiol, gwirfoddolwyr a chontractwyr gan restru'n glir lle mae datgeliad y GDG ar gael neu bydd asesiad risg yn cael ei gynnal yn lle datgeliad GDG.

Mae'r Pennaeth yn cadw'r cyfrifoldeb am sicrhau bod pob person sy'n mynychu safle'r ysgol yn cael asesiad risg priodol mewn amgylchiadau lle nad oes datgeliadau GDG ar gael.

Bydd yr ysgol hefyd yn cadw at arferion recriwtio mwy diogel o ran deunyddiau cyhoeddusrwydd, gwefannau recriwtio, hysbysebion, pecynnau gwybodaeth ymgeisydd, manylion am yr unigolyn, swydd-ddisgrifiadau, fframweithiau cymhwysedd, cyfweliadau a hyfforddiant sefydlu.

Bydd yr ysgol yn cadw at Weithdrefnau Recriwtio'r Awdurdod Lleol a Chanllawiau Recriwtio Mwy Diogel Llywodraeth Cymru.

14. Diogelwch Safle Ysgol

Mae'r ysgol yn lle diogel i ddisgyblion ddysgu a datblygu sgiliau dysgu a chymdeithasol. Mae diogelwch y disgyblion pan fyddant ar safle'r ysgol yn hollbwysig. Caiff mynediad i safle'r ysgol ei fonitro a'i adolygu'n llym yn unol â chanllawiau'r Awdurdod Lleol ar lechyd a Diogelwch safleoedd ysgolion. Mae'n

rhaid i hyn gynnwys archwiliad rheolaidd wedi'i gynllunio o safle'r ysgol. Mae Polisi Iechyd a Diogelwch yr ysgol ar gael i'w adolygu ar gais gan y Pennaeth.

Mae'n ofynnol i bob ymwelydd dyddiol â safle'r ysgol lofnodi i mewn ac allan o eiddo'r ysgol. Byddant yn rhestru'n glir y cwmni maent yn gweithio iddo a'r rheswm dros ymweld neu ddefnyddio safle'r ysgol.

Caiff pob defnyddiwr o adeiladau'r ysgol y tu hwnt i'r diwrnod ysgol ei wirio gan y pennaeth i sicrhau eu bod yn addas i fod ar y safle. Rhaid i'r pennaeth wneud hyn naill ai trwy edrych ar ddatgeliad GDG y defnyddiwr neu drwy wirio gyda'r asiantaeth i weld neu wirio bod GDG cyfredol yn bodoli ar gyfer y staff hwnnw/honno.

Os nad yw'r un o'r opsiynau uchod ar gael rhaid cwblhau asesiad risg. Mae'n rhaid i'r asesiad risg hwn restru'n glir y mesurau rheoli a ddefnyddir gan yr ysgol i ddiogelu'r plant. Bydd hyn yn cynnwys yr holl weithgareddau y tu allan i oriau ysgol gan gynnwys gyda'r nos, penwythnosau a chyfnodau gwyliau fel y cytunir gan y Pennaeth. Gellir defnyddio rhestr o gontractwyr dyddiol fel sy'n atodedig yn **Atodiad G**.

15. Bwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru (NWSCB)

Mae Bwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru (NWSCB) yn gorff statudol sydd yn cyd-lynu, monitro a herio ei asiantaethau partner i ddiogelu plant yng Ngogledd Cymru. Amcanion y NWSCB yw DIOGELU plant yn ei ardal sydd yn profi neu mewn perygl o gamdriniaeth, esgeulustod neu unrhyw niwed arall ac ATAL plant sydd yn profi neu mewn perygl o gamdriniaeth, esgeulustod neu unrhyw niwed arall.

Mae Cyngor Sir Ddinbych yn bartner statudol o'r Bwrdd hwn.

Dylai ysgolion fod yn ymwybodol o waith y Bwrdd Diogelu. Dylai pob ysgol gael yr wybodaeth ddiweddaraf drwy danysgrifio i wefan NWSCB (www.northwalessafeguardingboard.wales). Anogir ysgolion i fynychu digwyddiadau a hyfforddiant gan y NWSCB. Hefyd cynigir Hyfforddiant Rhith gan NWSCB.

Efallai bydd angen i ysgolion fod yn rhan o'r broses Adolygiad Ymarfer Plant. Bydd ysgolion yn gweithio'n agos gyda'r Pennaeth Addysg a Gwasanaethau Plant mewn amgylchiadau o'r fath i sicrhau bod ceisiadau am wybodaeth a dogfennaeth yn cael eu hymateb yn amserol. Efallai bydd ysgolion angen mynychu Digwyddiadau Addysgu yn ystod y broses adolygu. Bydd staff yr ysgol yn cael cymorth a chanllawiau gan Addysg a Gwasanaethau Plant er mwyn cymryd rhan yn llawn yn y digwyddiadau hyn.

16. Cydraddoldeb ac Amrywiaeth

Mae'r ysgol yn ymrwymedig i sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn cael y budd mwyaf o'u haddysg waeth beth fo'u cefndir ethnig, rhyw, oedran, cyfeiriadedd rhywiol, anabledd, cred grefyddol neu ddiffyg cred, defnydd o laith Arwyddion Prydain neu ieithoedd eraill, cenedligrwydd, cyfrifoldeb am ddibynyddion neu unrhyw reswm arall na ellir ei gyfiawnhau.

Er mwyn gwneud penderfyniadau proffesiynol sensitif a gwybodus am anghenion plentyn, a gallu rhieni i ymateb i anghenion eu plentyn, mae'n bwysig y bydd staff yr ysgol yn sensitif i wahanol batrymau teuluol, ffyrdd o fyw ac i batrymau magu plant sy'n amrywio ar draws gwahanol grwpiau hiliol, ethnig a diwylliannol.

17. Cyfrinachedd a Rhannu Gwybodaeth

Mae'r ysgol yn cydnabod fod yr holl faterion sy'n ymwneud ag amddiffyn a diogelu plant yn gyfrinachol. Fodd bynnag, mae cydbwysedd rhwng amddiffyn plant a'r hawl i breifatrwydd, fel yr amlinellir isod.

Bydd y Pennaeth a/neu'r Swyddog Diogelu Plant yn datgelu unrhyw wybodaeth am ddisgybl i aelodau eraill o staff ar y sail bod angen iddynt wybod yn unig. Mae yna gyfrifoldeb proffesiynol i rannu gwybodaeth gydag asiantaethau eraill er mwyn diogelu plant.

Bydd staff yn deall na allant addo i gadw cyfrinachau plentyn, oherwydd gallai beryglu diogelwch neu les y plentyn.

Er mwyn gwneud penderfyniadau ar sail gadarn, mae angen deall egwyddorion cyffredinol rhannu gwybodaeth sy'n adnabyddadwy i blentyn a/neu bobl ifanc neu eu rhieni/gofalwyr. Rhaid i ddiogelwch a lles plentyn neu berson ifanc fod yr ystyriaeth gyntaf wrth wneud penderfyniadau am rannu gwybodaeth amdanynt.

Mae'n rhaid cael sail gyfreithiol ar gyfer rhannu gwybodaeth a phwrpas cyfreithlon dros wneud hynny. Wrth ymdrin â gwybodaeth gyfrinachol, bydd angen i ni fod yn fodlon bod yna naill ai:

- ymrwymiad statudol dros ddatgelu
- caniatâd wedi'i fynegi neu ei awgrymu gan yr unigolion dan sylw, neu
- budd cyhoeddus tra phwysig i ddatgelu'r wybodaeth

Nid yw'r Ddeddf Diogelu Data yn rhwystr i rannu gwybodaeth, yn hytrach mae'n darparu fframwaith i sicrhau bod gwybodaeth bersonol am bobl sy'n byw yn cael ei rhannu'n briodol.

Hyd nes datblygu protocolau rhannu gwybodaeth rhwng asiantaethau, bydd pob aelod o staff yn ceisio cyngor gan y Swyddog Amddiffyn Plant a/neu'r Pennaeth mewn perthynas â rhannu unrhyw wybodaeth.

Bydd y Pennaeth a'r Swyddog Amddiffyn Plant yn gwbl ymwybodol o ganllawiau'r Ddeddf Diogelu Data a'r canllawiau rhannu gwybodaeth:

- Fframwaith Cytundeb Rhannu Gwybodaeth Gyhoeddus Cymru (WASPI) www.waspi.org/
- Arweiniad i Weithio Rhyngasiantaethol i Ddiogelu a Hyrwyddo Lles Plant - Mawrth 2013

Er hwylustod, gellir gweld y Saith Rheol Aur ar gyfer Rhannu Gwybodaeth yn **Atodiad H**.

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/417696/Archived-information_sharing_guidance_for_practitioners_and_managers.pdf

NODWCH: fod y 7 rheol aur wedi'u cymryd o wefan gov.uk ac yn cynnwys y wybodaeth sydd yng ngwybodaeth WASPI Llywodraeth Cymru

18. Polisiâu Perthnasol (Rhaid dilyn pob polisi ochr yn ochr â'r polisi hwn)

Un o delerau'r polisi hwn yw y caiff y dogfennau hyn eu darllen ac y cydymffurfir â hwy

Mae hefyd yn un o delerau'r polisi hwn bod asesiadau risg yn cael eu dogfennu a'u storio'n ddiogel mewn perthynas ag unrhyw weithgareddau neu unigolion fel sy'n ofynnol yn y polisiâu canlynol

Lle y bo'n briodol, darparwch gyswllt i'r wybodaeth berthnasol

18.1 Polisiâu Ysgol

DS. Bydd angen i ysgolion sicrhau eu bod yn dyfynnu teitl llawn y polisiâu ysgol ar gyfer yr adran hon. Mae cyngor ac arweiniad ar bolisiâu enghreifftiol ar gael yn y lle cyntaf trwy'r Swyddog Diogelu Addysg.

- Ymddygiad a Gwrth Fwlio
- Caniatâd ar gyfer Creu delweddau Digidol neu'r Cyfryngau
- Tynnu lluniau a Gwneud fideos
- Cyswllt â Disgyblion
- Polisi Goruchwylio gweithgaredd gyda plant i ffwrdd o safle'r ysgol
- Iechyd a Diogelwch
- Cymorth Cyntaf
- Diogelwch Safle

- Presenoldeb
- Sefydlu Gwirfoddolwyr
- Dyluniad y cwricwlwm
- Diogelwch ar y Rhynggrwyd
- Cyfle Cyfartal
- Rhannu Pryderon
- Cynllun Cydraddoldeb Ysgol

18.2 Awdurdod Lleol www.sirddinbych.gov.uk

Mae tudalennau gwe CSDd ar hyn o bryd o dan ddatblygiad felly nid yw'r cysylltiadau uniongyrchol ar gael i nifer o'r polisiau isod. Cysylltwch â'r gwasanaeth perthnasol am gyngor ac arweiniad yn y lle cyntaf.

- Ymyriad Corfforol / Delio Positif (Statudol)
Cysylltwch â'r Gwasanaeth Cymorth Ymddygiad yn uniongyrchol
- Polisi Presenoldeb CSDd
<https://www.denbighshire.gov.uk/cy/preswylwr/addysg/attendance-policy-cy.pdf>
- Gweithdrefn Recriwtio a Dethol CSDd (sy'n cynnwys arferion recriwtio mwy diogel) sy'n cwmpasu dechreuwyr, contractwyr a gwirfoddolwyr newydd.
Cysylltwch a Cyswllt AD
- E-ddiogelwch/Defnyddio'r Rhynggrwyd yn Ddiogel CSDd
Cysylltwch â'r Swyddog Diogelu Addysg
- Polisi Rhannu Pryderon CSDd
- <https://www.denbighshire.gov.uk/en/your-council/strategies-plans-and-policies/whistleblowing-policy-en.pdf>
- Cynllun Cydraddoldeb CSDd
<https://www.denbighshire.gov.uk/en/resident/education/equality-and-schools/Denbighshire-County-Council-Strategic-Equality-Plan-Guidance-for-Schools.pdf>
- Cyfle Cyfartal
<https://www.denbighshire.gov.uk/cy/eich-cyngor/cyrchu-gwybodaeth/cydraddoldeb-amrywiaeth-a-hawliau-dynol.aspx>

18.3 Cenedlaethol <http://gov.wales/?skip=1&lang=cy>

- Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015 Cadw Dysgwyr yn Ddiogel
- Cylchlythyr Llywodraeth Cymru Rhif: 009/2014 Diogelu Plant mewn Addysg - Trin honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill. Cymryd lle Adran 10 o'r ddogfen isod
- Cylchlythyr Llywodraeth Cymru: 002/2013 Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo i Staff mewn Ysgolion

- Polisi Diogelu 'Enghreifftiol' Canllawiau Llywodraeth Cymru
- Canllawiau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan 2008
- Rhannu Gwybodaeth a Diogelu Data - Fframwaith WASPI a Phrotocol Rhannu Gwybodaeth Rhyngasiantaeth Gogledd Cymru ar gyfer Asesu Plant mewn Angen a Phlant mewn Angen o Amddiffyn Plant 2014
www.waspi.org/
- Adran Addysg - Cadw Plant yn Ddiogel mewn Addysg - Canllawiau Statudol ar gyfer Ysgolion Ebrill 2014
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/417715/Archived-Keeping_children_safe_in_education.pdf
- Addysgu Drama: Canllawiau ar Ddiogelu Plant ac Amddiffyn Plant i Reolwyr ac Athrawon Drama - Cylchlythyr 23/2006
- Mae'r ddeddfwriaeth ganlynol yn cael ei gynnwys yng Nghylchlythyr Llywodraeth Cymru: 158/2015
 - Adran 175 Deddf Addysg 2002
 - Dyletswydd Gofal y Gyfraith Gyffredin
 - Deddf Plant 1989
 - Deddf Plant 2004
 - Deddf Cydraddoldeb 2010
 - Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru) 2014
 - Diogelu Plant: Gweithio gyda'n gilydd o dan Ddeddf Plant 2004
 - Fframwaith Hawliau Plant
 - Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP)
 - Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011
 - Bil Trais ar Sail Rhywedd, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru)

20. Atodiad A - Diffiniadau Diogelu

Diffiniad o Ddiogelu

Mae diogelu a hyrwyddo lles plant yn cynnwys:

- Diogelu plant rhag cael eu cam-drin a'u hesgeuluso
- Atal niwed i'w hiechyd neu eu datblygiad
- Sicrhau eu bod yn cael gofal diogel ac effeithiol

....er mwyn galluogi iddynt gael y cyfleoedd gorau mewn bywyd.

(Gweithdrefnau Diogelu Plant Cymru Gyfan 2008 – Tudalen 20)

Diffiniad o Amddiffyn Plant

Mae amddiffyn plant yn rhan o ddiogelu a hyrwyddo lles. Mae hyn yn cyfeirio at y gweithgaredd, sy'n cael ei wneud i amddiffyn plant penodol sy'n dioddef neu sydd mewn perygl o ddioddef niwed sylweddol o ganlyniad i gamdriniaeth neu esgeulustod

(Gweithdrefnau Diogelu Plant Cymru Gyfan 2008 - Tudalen 16)

21. Atodiad B - Diffiniadau o Gam-drin ac Esgeuluso

Diffiniadau o Gam-drin ac Esgeuluso

(Wedi'u cymryd o Weithdrefnau Diogelu Plant Cymru Gyfan 2008 - Tudalen 31)

Caiff plentyn ei gam-drin neu ei esgeuluso pan fydd rhywun yn peri niwed, neu'n methu â gweithredu i atal niwed iddo. Gall plentyn ddioddef camdriniaeth mewn amgylchedd teulu neu mewn amgylchedd sefydliadol neu gymunedol; gan bobl y maen nhw'n eu hadnabod, neu yn fwy anaml, gan ddieithryn. Gall plentyn neu berson ifanc **hyd at 18 oed** ddioddef camdriniaeth neu esgeulustod ac angen ei amddiffyn drwy gynllun amddiffyn plant rhyngasiantaethol.

Cam-drin Corfforol

Gall gynnwys taro, ysgwyd, taflu, gwenwyno, llosgi neu sgaldio, boddi, tagu, neu achosi niwed corfforol arall i blentyn. Gall niwed corfforol gael ei achosi hefyd pan fo rhiant neu ofalwr yn ffugio neu'n cymell salwch mewn plentyn y mae'n gofalu amdano.

Cam-drin Emosiynol

Os bydd cam-drin plentyn yn emosiynol barhaus yn achosi effeithiau andwyol difrifol a pharhaus ar ddatblygiad emosiynol y plentyn, gall gyfleu i blentyn ei fod yn ddiwerth a bod neb yn ei garu, ei fod yn annigonol neu mai ei unig bwrpas yw diwallu anghenion unigolyn arall. Gall gynnwys rhoi disgwyliadau datblygiadol amhriodol ar blant. Gall gynnwys peri plant i deimlo'n ofnus neu mewn perygl yn aml, er enghraifft wrth weld cam-drin domestig yn y cartref neu gael eu bwlio, neu ecsbloetio neu lygru plant eraill. Mae rhyw lefel o gam-drin emosiynol ynghlwm ym mhob math o gam-drin plentyn, er y gall ddigwydd ar ei ben ei hun.

Cam-drin Rhywiol

Mae'n golygu gorfodi neu hudo plentyn neu berson ifanc i gymryd rhan mewn gweithgarwch rhywiol, p'un a yw'r plentyn yn ymwybodol o beth sy'n digwydd ai peidio. Gall y gweithgareddau gynnwys cyswllt corfforol, gan gynnwys gweithredoedd treiddiol ac anhreiddiol. Gallent gynnwys gweithgarwch digyffwrdd, megis cynnwys plant wrth edrych ar, neu gynhyrchu, deunydd pornograffig neu wyllo gweithgarwch rhywiol, neu annog plant i ymddwyn mewn ffyrdd amhriodol yn rhywiol.

Esgeulustod

Methiant parhaus i ddiwallu anghenion corfforol a/neu seicolegol sylfaenol y plentyn, sy'n debygol o arwain at amhariad difrifol i iechyd neu ddatblygiad y plentyn. Gall gynnwys rhiant neu ofalwr sy'n methu â darparu digon o fwyd, cysgod a dillad, sy'n methu ag amddiffyn plentyn rhag niwed neu berygl

corfforol, neu fethiant i sicrhau mynediad at ofal meddygol neu driniaeth briodol. Gall hefyd gynnwys esgeuluso, neu beidio ag ymateb i anghenion emosiynol sylfaenol y plentyn.

22. Atodiad C - Dangosyddion Niwed

Dangosyddion Niwed

1 Cam-drin Corfforol

Gall cam-drin corfforol gynnwys taro, ysgwyd, taflu, gwenwyno, llosgi neu sgaldio, boddi, tagu, neu achosi niwed corfforol arall i blentyn. Gall niwed corfforol gael ei achosi hefyd pan fo rhiant neu ofalwr yn ffugio neu'n cymell salwch mewn plentyn.

Dangosyddion yn y Plentyn

Cleisio - Yn aml mae'n bosibl gwahaniaethu rhwng cleisiau damweiniol a chleisiau a achoswyd. Rhaid ystyried y canlynol fel cleisiau annamweiniol oni bai bod tystiolaeth neu esboniad digonol:

- Cleisio yn y geg neu o'i gwmpas
- Dau lygad wedi cleisio ar yr un pryd, heb glais ar y talcen (anaml bydd hyn yn ddamweiniol, er y gall un llygad wedi cleisio fod yn ddamweiniol neu wedi'i achosi gan gamdriniaeth)
- Cleisiau ailadroddus neu lawer o gleisiau ar y pen neu ar lefydd a fyddai'n annhebygol o gael eu hanafu'n ddamweiniol, er enghraifft, y cefn, y geg, boch, clust, y stumog, y frest, o dan y fraich, y gwddf, organau rhywiol ac ardaloedd rhesrol
- Amrywiad mewn lliw, o bosib yn dangos anafiadau a achoswyd ar wahanol adegau
- Amlinelliad o wrthrych a ddefnyddir, e.e. marciau belt, printiau llaw neu frwsh gwallt
- Cleisiau llinellol ar unrhyw ardal, yn enwedig ar y pen-ôl, cefn neu'r wyneb
- Cleisiau neu rwygiadau o gwmpas, neu y tu ôl, i labed y clustiau, sy'n awgrymu anaf drwy eu tynnu neu eu troi
- Cleisio o amgylch yr wyneb
- Marciau gafael ar ran uchaf y breichiau, yr elinoedd neu'r coesau
- Gwaedlifau Petechae (smotiau gwaed o dan y croen), sy'n gysylltiedig yn aml â slapio, mygu, crogi a gwasgu.

Toriadau - Gall torri esgyrn achosi poen, chwydd ac affliwiad dros esgyrn neu gymal. Mae'n annhebygol y bydd plentyn wedi torri asgwrn heb i'r gofalwyr fod yn ymwybodol o drallod y plentyn. Os nad yw'r plentyn yn defnyddio braich neu goes, os oes ganddo boen wrth symud a/neu fod coes neu fraich wedi chwyddo, efallai ei fod wedi torri asgwrn. Mae sail i bryderu os:

- Mae'r hanes a ddarperir yn amwys, ddim yn bodoli neu'n anghyson
- Mae hen doriadau asgwrn cysylltiedig
- Ceisir sylw meddygol ar ôl cyfnod o oedi pan fydd y toriad wedi achosi symptomau fel chwydd, poen neu golli symudiad

Achosir toriadau i asennau yn unig mewn trawma mawr fel mewn damwain ffordd, anaf ysgwyd difrifol neu anaf uniongyrchol megis cic.

Mae toriadau i'r benglog yn anghyffredin mewn cwympiadau cyffredin, h.y. tair troedfedd neu lai. Mae tyst i'r anaf fel arfer, bydd y plentyn yn crio, ac os bydd wedi torri asgwrn, mae'n debygol y bydd chwydd ar y benglog yn datblygu dros 2 i 3 awr. Dylid cymryd pob toriad i'r benglog o ddifrif.

Anafiadau i'r geg – Mae rhwygiadau i'r frenulum (y meinwe sy'n atodi'r wefus uchaf i'r gwm) yn aml yn arwydd o orfodi bwyd ar fabi neu blentyn ag anabled. Yn aml bydd cleisiau marciau bysedd ar y bochau ac o gwmpas y geg. Yn anaml, gellir hefyd gweld crafiadau ar y daflod.

Gwenwyno – Mae llyncu tabledi neu wenwyn domestig mewn plant o dan 5 oed fel arfer o ganlyniad i esgeulustod rhiant neu ofalwr, ond gall fod yn hunan-niwed, hyd yn oed mewn plant ifanc.

Salwch ffug neu salwch wedi achosi

Gall gweithwyr proffesiynol fod yn bryderus am y posibilrwydd o blentyn yn dioddef niwed sylweddol o ganlyniad salwch ffug neu salwch a achoswyd gan ei ofalwr. Pryderon posibl yw:

- Anghysondeb rhwng cyflyrau meddygol a adroddwyd amdanynt ac a arsylwir, megis ffitiau
- Presenoldeb mewn amryw o ysbytai, mewn gwahanol ardaloedd
- Datblygu anhwylderau bwydo/bwyta, o ganlyniad i ryngweithiadau bwydo annymunol
- Y plentyn yn datblygu agweddau annormal at ei iechyd ei hun
- Methiant anorganig i ffynnu – pan nad yw plentyn yn magu pwysau nac yn tyfu ac nid oes achos meddygol sylfaenol
- Oedi o ran datblygiad lleferydd, iaith neu symudedd
- Ddim yn hoffi cyswllt corfforol agos
- Anhwylderau ymlyniad
- Hunanhyder isel

- Cydberthnasau gwael neu ddim cydberthnasau gyda chyfoedion am fod rhyngweithio cymdeithasol wedi'i gyfyngu
- Presenoldeb gwael yn yr ysgol a thangyflawni

Marciau Brathu - Gall marciau brathu adael argraffiadau clir o'r dannedd yn fuan ar ôl i'r anaf ddigwydd. Yna, bydd y siâp yn dod yn glais mwy diffiwsiedig mewn siâp modrwy, hirgrwn neu hanner cylch. Mae rhai dros 3cm mewn diamedr yn fwy tebygol o fod wedi'u hachosi gan oedolyn neu blentyn hŷn. Dylid ceisio barn feddygol/deintyddol, yn ddelfrydol o fewn y 24 awr gyntaf, os bydd unrhyw amheuaeth ynghylch tarddiad y brathiad.

Llosgiadau a Sgaldiadau - Gall fod yn anodd gwahaniaethu rhwng llosgiadau a sgaldiadau damweiniol ac annamweiniol. Sgaldiadau yw'r anaf llosgi bwriadol mwyaf cyffredin a gofnodir. Gall unrhyw losg ag amlinelliad clir fod yn amheus, e.e. llosgiadau cylchol o sigarêts, llosgiadau llinol o rodenni metel poeth neu elfennau tân trydanol, llosgiadau o'r un dyfnder dros ardal fawr o'r corff, sgaldiadau sydd â llinell sy'n dangos trochi neu hylif wedi'i dywallt. Hen greithiau sy'n dangos llosgiadau/sgaldiadau blaenorol, na chawsant driniaeth briodol neu esboniad digonol. Mae sgaldiadau i ben-ôl plentyn, yn enwedig yn absenoldeb llosgiadau i'r traed, yn arwydd o ddipio i mewn i hylif neu fath poeth.

Mae'r pwyntiau canlynol hefyd yn werth eu cofio:

- Mae oedolyn cyrifol yn gwirio tymheredd y bath cyn i'r plentyn fynd i mewn iddo.
- Mae plentyn yn annhebygol o eistedd i lawr yn wirfoddol mewn bath poeth, ac ni all sgaldio ei ben-ôl yn ddamweiniol heb sgaldio ei draed hefyd.
- Bydd plentyn a fyddai'n mynd i mewn i ddŵr sy'n rhy boeth o'i wirfodd yn brwydro i fynd allan a byddai marciau sblashis arno

Creithiau - Gall nifer fawr o greithiau neu greithiau o wahanol feintiau neu oedrannau, neu ar wahanol rannau o'r corff, neu mewn siapiau anarferol, awgrymu camdriniaeth.

Ymddangosiad emosiynol/ymddygiadol

- Gwrthod trafod anafiadau
- Derbyn cosb sy'n ymddangos yn ormodol
- Ofn cysylltu â rhieni ac ofn mynd yn ôl adref
- Tynnu'n ôl o gyswllt corfforol
- Breichiau a choesau'n cael eu gorchuddio mewn tywydd poeth
- Ofn cymorth meddygol
- Ymddygiad ymosodol tuag at eraill
- Yn absennol o'r ysgol yn aml
- Esboniad sydd yn anghyson ag anaf
- Nifer o esboniadau gwahanol ar gyfer anaf

Dangosyddion yn y Rhieni

- Gall fod anafiadau eu hunain sy'n awgrymu trais domestig
- Ddim yn ceisio cymorth meddygol/oedi anesboniadwy o ran ceisio triniaeth
- Amharod i roi gwybodaeth neu sôn am anafiadau blaenorol
- Absennol heb reswm da pan fydd angen triniaeth ar eu plentyn
- Dim diddordeb neu ddim yn poeni am ddamwain neu anaf
- Ymosodol tuag at blentyn neu eraill
- Ymdrechion i roi meddyginiaeth heb awdurdod
- Ceisio tynnu'r plentyn i'w salwch eu hunain
- Hanes o gam-drin plant, hunan niweidio, honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol
- Gall rhiant/gofalwr gymryd rhan yn ormodol mewn profion meddygol, cymryd tymheredd a mesur hylifau corfforol
- Yn ymwneud yn ddwys â'u plant, byth yn cymryd seibiant, nac yn caniatáu i unrhyw un arall ymgymryd â gofal eu plentyn
- Gallant ymddangos yn anarferol o bryderus am ganlyniadau ymchwiliadau a allai ddangos salwch corfforol yn y plentyn
- Efallai (neu ddim) y bydd anawsterau rhianta ehangach yn gysylltiedig â'r math hwn o gamdriniaeth
- Mae gan y rhiant/gofalwr euogfarnau am droseddau treisgar

Dangosyddion yn y teulu/amgylchedd

- Ymylol neu wedi'u hynysu gan y gymuned
- Hanes iechyd meddwl, camddefnyddio alcohol neu gyffuriau neu drais yn y cartref
- Hanes o farwolaeth anesboniadwy, salwch neu lawdriniaeth aml yn achos y rhieni a/neu frodyr a chwiorydd
- Hanes o gam-drin plant, hunan-niweidio, honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol, neu ddiwylliant o gosb gorfforol

2 Cam-drin Emosiynol

Cam-drin emosiynol yw mynd ati i gam-drin plentyn yn barhaus yn emosiynol nes achosi effeithiau andwyol difrifol a pharhaus i ddatblygiad emosiynol y plentyn. Gall gynnwys cyfleu i'r plant eu bod yn ddiwerth a bod neb yn eu caru, eu bod yn annigonol, neu yn cael eu gwerthfawrogi yn unig i'r graddau eu bod yn bodloni anghenion person arall.

Gall gynnwys peidio â rhoi cyfleoedd i blentyn fynegi ei safbwyntiau, eu distewi'n fwriadol neu 'wneud hwyl' o'r hyn maent yn ei ddweud neu sut maent yn cyfathrebu. Gall gynnwys rhoi disgwyliadau datblygiadol amhriodol ar blant. Gall y rhain gynnwys rhyngweithiadau sydd y tu hwnt i allu datblygiadol y plentyn, yn ogystal â goramddiffyn a chyfyngu ar archwiliad a dysgu plentyn, neu atal y plentyn rhag cymryd rhan mewn rhyngweithiau cymdeithasol arferol. Gall gynnwys gweld neu glywed rhywun arall yn cael ei gam-drin. Gall gynnwys

bwlio difrifol (gan gynnwys seiber-fwlio), peri plant i deimlo'n ofnus neu mewn perygl yn aml, neu ecsbloetio neu lygru plant. Mae rhyw lefel o gamdriniaeth emosiynol ynghlwm ym mhob math o gam-drin plentyn, er y gall ddigwydd ar ei ben ei hun.

Dangosyddion yn y Plentyn

- Oedi o ran datblygiad
- Ymlyniad annormal rhwng plentyn a rhiant/gofalwr, e.e. pryder, natur ddiwahân neu dim serch
- Ymddygiad ymosodol tuag at eraill
- Plentyn wedi'i wneud yn fwch dihangol o fewn y teulu
- Gwylidwrusrwydd dwys, yn enwedig mewn plant dan oed ysgol
- Hunan-barch isel a diffyg hyder
- Tynnu'n ôl neu'n cael ei weld fel 'un unig' – cael anhawster ymwneud ag eraill
- Gorymateb i gamgymeriadau
- Ofn sefyllfaoedd newydd
- Ymatebion emosiynol amhriodol i sefyllfaoedd poenus
- Ymddygiad niwrotig (e.e. siglo, troelli gwallt, sugno bawd)
- Hunan niweidio
- Ofn cysylltu â rhieni
- Eithafion goddefedd neu ymddygiad ymosodol
- Cam-drin cyffuriau/toddyddion
- Rhedeg i ffwrdd cronig
- Dwyn cymhellol
- Hunan-barch isel
- Difaterwch – ymagwedd ddi-hid
- Ynysiad cymdeithasol - nid yw'n ymuno a does ganddo ddim llawer o ffrindiau
- Iselder, tynnu'n ôl
- Problemau ymddygiad, e.e. ymddygiad ymosodol, ceisio sylw, gorfywiogrwydd, rhychwant sylw gwael
- Hunan-barch isel, diffyg hyder, ofn, gofid, pryder
- Cydberthnasau gwael â chyfoedion, gan gynnwys ymddygiad swil neu ynysig

Dangosyddion yn y Plentyn

- Gall cam-drin domestig, problemau iechyd meddwl oedolion a chamddefnyddio sylweddau gan rieni fod yn nodweddion mewn teuluoedd lle mae plant yn agored i gamdriniaeth.
- Ymlyniad annormal i blentyn, e.e. rhy bryderus neu ddiffyg diddordeb yn y plentyn
- Un plentyn yn y teulu yn fwch dihangol
- Yn gosod disgwyladau amhriodol ar y plentyn, e.e. atal archwiliad datblygiadol neu ddysgu'r plentyn, neu ryngweithiad cymdeithasol arferol plant drwy oramddiffyn.

- Gallai anawsterau rhianta ehangach (neu beidio) fod yn gysylltiedig â'r math hwn o gamdriniaeth.

Dangosyddion yn y Teulu/Amgylchedd

- Diffyg cefnogaeth gan deulu neu rwydwaith cymdeithasol.
- Ymylol neu wedi'u hynysu gan y gymuned.
- Hanes iechyd meddwl, cam-ddefnyddio alcohol neu gyffuriau neu drais yn y cartref.
- Hanes o farwolaeth anesboniadwy, salwch neu lawdriniaeth aml yn achos y rhieni a/neu frodyr a chwiorydd yn y teulu
- Hanes o gam-drin plant, hunan niweidio, anhwylder somataidd neu honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol, neu ddiwylliant o gosb gorfforol.

3 Esgeulustod

Esgeulustod yw methiant parhaus i ddiwallu anghenion corfforol a/neu seicolegol sylfaenol y plentyn, sy'n debygol o arwain at amhariad difrifol i iechyd neu ddatblygiad y plentyn. Gall esgeuluso ddigwydd yn ystod beichiogrwydd o ganlyniad i gam-drin sylweddau gan y fam. Unwaith y bydd plentyn yn cael ei eni, gall esgeulustod gynnwys rhiant neu ofalwr yn methu â:

- darparu bwyd, dillad a lloches (gan gynnwys gwahardd neu adael allan o'r cartref) digonol;
- amddiffyn plentyn rhag niwed corfforol ac emosiynol neu berygl;
- sicrhau goruchwyliaeth ddigonol (gan gynnwys y defnydd o ofalwyr anghymwys); neu
- sicrhau mynediad at ofal neu driniaeth feddygol briodol
- gall hefyd gynnwys esgeuluso, neu beidio ag ymateb i anghenion emosiynol sylfaenol plentyn.

Dangosyddion yn y Plentyn - Ymddangosiad Corfforol

- Methu â ffynnu neu, mewn plant hŷn, taldra byr
- Dan bwysau
- Chwant bwyd yn aml
- Cyflwr budur, blêr
- Wedi gwisgo'n annigonol, dillad mewn cyflwr gwael
- Croen coch/piws brith, yn enwedig ar y dwylo a'r traed - gwelir hyn yn y gaeaf oherwydd oerfel
- Coesau a breichiau wedi chwyddo gyda briwiau sy'n araf yn gwella, fel arfer yn gysylltiedig ag anaf oer
- Chwant bwyd barus annormal
- Gwallt sych, tenau
- Heintiau neu gyflyrau croen rheolaidd/heb eu trin, e.e. ecsema neu lau pen parhaus, clefyd crafu, dolur rhydd

- Iechyd neu gyflyrau meddygol heb eu rheoli/heb eu trin, gan gynnwys iechyd deintyddol gwael
- Damweiniau neu anafiadau aml

Dangosyddion yn y Plentyn - Datblygiad

- Oedi cyffredinol, yn enwedig o ran lleferydd ac iaith
- Sgiliau cymdeithasol annigonol a chymdeithasu gwael

Dangosyddion yn y Plentyn – Ymddangosiad Emosiynol / Ymddygiadol

- Anhwylderau ymlyniad
- Absenoldeb ymatebolrwydd cymdeithasol arferol
- Ymddygiad diwahân mewn cydberthnasau ag oedolion
- Anghenus yn emosiynol
- Dwyn cymhellol
- Blinder cyson
- Yn absennol o'r ysgol neu'n hwyr yn aml
- Hunan-barch isel
- Tueddiadau dinistriol
- Yn ffynnu i ffwrdd o amgylchedd y cartref
- Ymddygiad ymosodol ac ergydiol
- Cydberthnasau anesmwyth â chyfoedion
- Ymddygiad hunan-niweidiol

Dangosyddion yn y Rhieni

- Ymddangosiad budur, blêr
- Wedi gwisgo'n annigonol
- Sgiliau cymdeithasol annigonol a chymdeithasu gwael
- Ymlyniad annormal i'r plentyn, e.e. pryderus
- Hunan-barch isel a diffyg hyder
- Methu â diwallu anghenion hanfodol sylfaenol, e.e. digon o fwyd, dillad, cynhesrwydd, hylendid
- Methu â diwallu anghenion iechyd a meddygol y plentyn, e.e. iechyd deintyddol gwael, methu â mynychu neu gadw apwyntiadau gydag ymwelydd iechyd, meddyg teulu neu ysbyty, diffyg cofrestru gyda meddyg teulu, methu â cheisio neu gydymffurfio â thriniaeth feddygol briodol, methu â mynd i'r afael â chamddefnyddio sylweddau yn ystod beichiogrwydd
- Plentyn yn cael ei adael gydag oedolion sydd wedi meddwi neu'n dreisgar
- Plentyn yn cael ei adael neu ei adael ar ei ben ei hun am gyfnodau gormodol
- Efallai (neu ddim) y bydd anawsterau rhianta ehangach yn gysylltiedig â'r math hwn o gamdriniaeth

Dangosyddion yn y Teulu/Amgylchedd

- Hanes o esgeulustod yn y teulu
- Teulu wedi'u hymyleiddio neu eu hynysu gan y gymuned.
- Hanes iechyd meddwl, cam-ddefnyddio alcohol neu gyffuriau neu drais yn y cartref gan y teulu.
- Hanes o farwolaeth diesboniad, salwch neu lawer o lawdriniaethau i'r rhieni a/neu frodyr a chwiorydd. Hanes o gam-drin plant, hunan-niweidio, anhwylder somataidd neu honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol, neu ddiwylliant o gosb corfforol.
- Amgylchedd peryglus yn y cartref, gan gynnwys methu â defnyddio offer diogelwch yn y cartref; anifeiliaid peryglus
- Amgylchedd y cartref mewn cyflwr gwael, e.e. cyfleusterau budr, diffyg trefniadau cysgu priodol, awyru annigonol (gan gynnwys ysmegu goddefol) a diffyg gwres digonol
- Diffyg cyfleoedd i blant chwarae a dysgu

4 Cam-drin Rhywiol

Mae cam-drin rhywiol yn golygu gorfodi neu hudo plentyn neu berson ifanc i gymryd rhan mewn gweithgarwch rhywiol, nad yw o reidrwydd yn cynnwys lefel uchel o drais, p'un a yw'r plentyn yn ymwybodol o beth sy'n digwydd ai peidio.

Gall gweithgarwch gynnwys cyffwrdd corfforol, gan gynnwys ymosodiad drwy dreiddio (er enghraifft, treisio neu gyfathrach eneuol) neu weithredoedd anhreiddiol megis mastyrbio, cusanu, rhwbio a chyffwrdd y tu allan i'r dillad.

Gallent hefyd gynnwys gweithgarwch di-gyffwrdd, megis cynnwys plant wrth edrych ar, neu gynhyrchu, delweddau rhywiol, gwyllo gweithgarwch rhywiol, annog plant i ymddwyn mewn ffyrdd amhriodol yn rhywiol, neu baratoi plentyn i bwrpas rhyw i'w gam-drin (gan gynnwys drwy gyfrwng y rhyngwyd).

Nid dim ond dynion sy'n oedolion a all gam-drin yn rhywiol. Gall merched hefyd gyflawni gweithredoedd o gamdriniaeth rywiol, yn ogystal â phlant eraill.

Dangosyddion yn y Plentyn - Ymddangosiad Corfforol

- Heintiau wrinol, gwaedu neu ddolur yn ardaloedd yr organau cenhedlu neu'r anws
- Poen rheolaidd wrth basio wrin neu garthion
- Gwaed ar ddillad isaf
- Heintiau a drosglwyddir yn rhywiol
- Dolur yn y fagina neu waedu
- Beichiogrwydd mewn merch iau lle nad yw'r tad wedi'i ddatgelu a/neu gyfrinachedd neu amwysedd ynghylch pwy yw'r tad
- Symptomau corfforol megis anafiadau i ardal yr organau cenhedlu neu'r anws, cleisio ar y pen-ôl, yr abdomen a'r morddwydydd, clefyd a

drosglwyddir yn rhywiol, presenoldeb semen ar y fagina, anws, organau cenhedlu allanol neu ddillad

Dangosyddion yn y Plentyn - Ymddangosiad Emosiynol / Ymddygiadol

- Gwneud datgeliad.
- Dangos gwybodaeth neu ymddygiad rhywiol sy'n amhriodol i'w oedran/cam datblygu, neu yn anarferol o ddi-gêl
- Newidiadau anesboniadwy mewn ymddygiad, megis mynd yn ymosodol neu dynnu'n ôl
- Hunan-niweidio, e.e. anhwylderau bwyta, hunan-anffurfio a cheisio cyflawni hunanladdiad
- Hunandelwedd wael, hunan-niweidio, hunan-gasineb
- Amharod i ddadwisgo ar gyfer Addysg Gorfforol
- Rhedeg oddi cartref
- Ddim yn talu sylw neu ganolbwyntio'n dda (mewn byd bach ei hun)
- Newidiadau sydyn mewn arferion gwaith ysgol, dechrau chwarae triwant
- Tynnu'n ôl, ynysu neu boeni'n ormodol
- Ymddygiad rhywioledig amhriodol
- Cael ei ecsbloetio'n rhywiol neu ddewis diwahân o bartneriaid rhywiol
- Gwlychu neu ymddygiadau atchweliadol eraill, e.e. sugno bawd
- Tynnu lluniau rhywiol di-gêl
- Iselder

Dangosyddion yn y Rhieni

- Sylwadau a wneir gan y rhiant/gofalwr am y plentyn.
- Diffyg ffiniau rhywiol
- Anawsterau neu wendidau rhianta ehangach
- Ymddygiad o feithrin perthynas amhriodol
- Rhiant yn droseddwr rhyw

Dangosyddion yn y Teulu/Amgylchedd

- Ymylol neu wedi'u hynysu gan y gymuned.
- Hanes iechyd meddwl, cam-ddefnyddio alcohol neu gyffuriau neu drais yn y cartref.
- Hanes o farwolaeth anesboniadwy, salwch neu lawdriniaeth aml yn achos y rhieni a/neu frodyr a chwiorydd yn y teulu
- Hanes o gam-drin plant, hunan-niweidio, anhwylder somataidd neu honiadau ffug o ymosodiad corfforol neu rywiol, neu ddiwylliant o gosb gorfforol
- Aelod o'r teulu yn droseddwr rhyw

Nid yw'r rhestr hon yn un gyflawn. Am ddealltwriaeth lawnach a dyfnach o ddangosyddion niwed, cyfeiriwch at Weithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan 2008 mewn perthynas ag:

Adnabod y perygl o niwed i blentyn heb ei eni	(Tudalen 170)
Cam-drin plant ag anabledd	(Tudalen 173)
Cam-fanteisio'n rhywiol ar blant	(Tudalen 174)
Plant sy'n arddangos ymddygiad rhywiol niweidiol	(Tudalen 178)
Tramgwyddwr Plant	(Tudalen 179)
Plant sy'n Ceisio Lloches ar eu pennau eu hunain	(Tudalen 182)
Diogelu a Hyrwyddo Lles Pobl Ifanc sy'n cael Rhyw - Protocol	(Tudalen 216)
Diogelu Plant rhag Trais drwy Dechnoleg Gwybodaeth	(Tudalen 226)

23. Atodiad D - plentyn yn datgelu am blentyn arall

Canllawiau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan 2008

Blwch 2 Tudalen 42 CAPCG 2008

Beth i'w wneud os bydd Plentyn yn dweud wrthy ch ei fod ef/hi neu berson ifanc arall yn cael ei gam-drin?

- Dangoswch i'r plentyn eich bod wedi clywed yr hyn y mae'n ei ddweud, a'ch bod yn cymryd ei honiadau o ddifrif
- Anogwch y plentyn i siarad, ond peidiwch ag ysgogi na gofyn cwestiynau arweiniol. Peidiwch â thorri ar draws pan fydd y plentyn yn cofio digwyddiadau o bwys. Peidiwch â gwneud i'r plentyn ailadrodd ei hanes
- Esboniwch pa gamau y bydd rhaid i chi eu cymryd, mewn ffordd sy'n briodol i oedran a dealltwriaeth y plentyn
- Peidiwch ag addo cadw'r hyn a ddywedwyd wrthy ch yn gyfrinach, gan fod gennych gyfrifoldeb i ddatgelu gwybodaeth i'r rhai sydd angen gwybod. Nid yw rhoi gwybod am bryderon yn bradychu ymddiriedaeth
- Ysgrifennwch yr hyn a ddywedwyd wrthy ch cyn gynted ag y gallwch chi, a dim hwyrach na 24 awr wedyn, gan ddefnyddio'r union eiriau os yn bosibl
- Cofnodwch a rhowch wybod am eich pryderon i'r Swyddog Amddiffyn Plant. Peidiwch ag oedi
- Gofynnwch i'r Swyddog Amddiffyn Plant pa gamau y mae'n bwriadu eu cymryd a chofnodwch yr ymateb. Os nad ydych yn fodlon ar y camau a gymerir, ymgynghorwch â'r Gwasanaethau Cymdeithasol
- Peidiwch â phoeni y gallech fod wedi gwneud camgymeriad. Byddwch bob amser yn cael eich cymryd o ddifrif gan y gwasanaethau cymdeithasol. Mae'n well eich bod wedi trafod y mater gyda rhywun sydd â'r profiad a'r cyfrifoldeb i wneud asesiad
- Peidiwch â herio'r camdriniwr honedig (a all fod yn berson ifanc ei hun)
- Gwnewch nodyn ysgrifenedig (Gweler y daflen ar wahân) gan gynnwys yr hyn a wnaethoch a'r ymateb a gawsoch, e.e. gan Swyddog Amddiffyn Plant, a chofnodi unrhyw ystyriaethau, penderfyniadau a champau gweithredu dilynol y gallwch eu cymryd
- Adolygwch unrhyw gamau a gymerwyd – **COFNODWCH, RHOWCH WYBOD AC ADOLYGWCH**

Dylai arsylwadau ffeithiol gynnwys sylwadau'r plentyn air am air:

Sylwadau'r Plentyn

Beth oedden nhw'n ei ddweud mewn gwirionedd, dyfynnwch eu geiriau, peidiwch â rhoi seren yn hytrach na rhegfeydd neu eiriau anodd. Defnyddiwch eiriau gwirioneddol os gallwch eu cofio neu dywedwch mai geiriau tebyg a ddefnyddiwyd a'ch bod yn dweud yn fras

Sefyllfa a Thasg

Ble'r oedd y digwyddiad, beth oedd y plentyn i fod yn ei wneud, a oedd hyn yn dasg/sefyllfa arferol i'r plentyn fod ynddo, a oedd hyn yn rhywbeth na fyddai'r plentyn wedi cael profiad ohono o'r blaen. A roddwyd cyfarwyddiadau clir?

Eraill yn bresennol

Faint o blant eraill a oedd yn bresennol, a oedd unrhyw rai yn gysylltiedig, beth oedd eu cyfraniad i'r digwyddiad?

Ffactorau Amgylcheddol

A oedd unrhyw beth am amgylchoedd corfforol y plentyn a oedd yn effeithio ar eu hymddygiad?

Oedolion eraill yn bresennol

Oes angen i chi groesgyfeirio eich cyfrif am y digwyddiad gydag unrhyw un arall?

Sylwadau Oedolyn

Pa eiriau a ddywedwyd wrth y plentyn mewn gwirionedd ar ddiwedd y digwyddiad?

Cofnod Ysgrifenedig

Cofnodwch yr Amser, Dydd a Lleoliad y digwyddiad, unrhyw ddatgeliad a'r amser y gwnaed y nodiadau. Rhaid i gofnodion fod yn:

Amserol Cyn gynted ag y bo modd ac o fewn yr un diwrnod gwaith, ac os yw'n bryder o ran amddiffyn plant, rhaid ei atgyfeirio cyn gynted ag sy'n ymarferol bosibl.

Ffeithiol Peidiwch â chofnodi eich barn - dychmygwch eich bod yn gamera fideo sy'n gwyllo'r digwyddiad, ac ysgrifennwch naratif sy'n ddisgrifiadol ond nid yn rhy gymhleth.

Casgliad o'r Digwyddiad

Sut y daeth y mater i ben, sut oedd ymddygiad y plentyn ar ddiwedd ac ar ôl y digwyddiad? Disgrifiwch eich gweithredoedd dilynol, e.e. rhoi gwybod i'r Swyddog Amddiffyn Plant a rhoi'r nodiadau am y digwyddiad iddo. Lle y bo'n briodol, darparwch resymeg dros eich penderfyniad.

Sylwer: Ni fydd pob eitem uchod yn berthnasol i bob cofnod, byddwch yn ymwybodol o'r penawdau a chofnodwch yr wybodaeth sydd ar gael, peidiwch â themlo rheidrwydd i 'roi tic ym mhob blwch'.

24. Atodiad E – Camau i'w cymryd pan fydd yn rhaid siarad â phlentyn i benderfynu a oes achos amddiffyn plant yn bodoli

Yn amodol ar unrhyw fynegiant barn gan Lywodraeth Cymru mewn canllawiau diwygiedig, cynghorir y Swyddogion Amddiffyn Plant i gymryd y camau dilynol pan ddylid siarad â phlentyn er mwyn penderfynu os oes achos amddiffyn plant yn bodoli:

1. Dylid cynnig y cyfle i'r plentyn gael cefnogaeth gan oedolyn o'u dewis yn y cyfarfod ("Yr Oedolyn Cyfrifol"), boed yn aelod o staff yr ysgol neu'n rhiant neu berthynas arall.
2. Dylid parchu dymuniad y plentyn fel arfer os yw'n ymarferol i gydymffurfio â'u dymuniad (neu oni bai bod yr oedolyn a enwir yn rhan o'r achos sy'n cael ei archwilio mewn rhyw ffordd). Os nad oes modd caniatáu i'r oedolyn hwnnw fod yn bresennol, dylid gofyn i'r plentyn enwebu oedolyn arall. Os nad yw'r plentyn yn teimlo y gallent ddewis oedolyn arall, dylai'r Swyddog Amddiffyn Plant awgrymu rhywun priodol.
3. Fel y nodwyd uchod, dylid hysbysu'r Oedolyn Cyfrifol o bwrpas y cyfarfod ymlaen llaw a rhoi cyfle iddynt drafod y materion gyda'r disgybl. Dylai'r Oedolyn Cyfrifol egluro ei fod ef / bod hi yno i gefnogi a chynghori'r disgybl, ond ni ddylent addo y bydd trafodaethau rhyngddynt hwy â'r disgybl yn rhai cyfrinachol, gan efallai y bydd amgylchiadau lle bydd yr Oedolyn Cyfrifol yn cael gwybod am faterion y mae'n rhaid eu hadrodd i Wasanaethau Amddiffyn Plant, y Gwasanaethau Cymdeithasol neu'r Heddlu.
4. Dylid hysbysu'r Oedolyn Cyfrifol na ddylai ef / hi oedi cyn ymyrryd ar ran y disgybl os ystyrir bod unrhyw agwedd o'r cyfarfod yn amhriodol.
5. Dylai'r Oedolyn Cyfrifol siarad â'r disgybl ar ôl y cyfarfod er mwyn ceisio darparu sicrwydd a chefnogaeth.

25. Atodiad F – Camau i'w cymryd pan yn cyfarfod gydag unigolyn ifanc i benderfynu os yw protocol **Ymddygiad Rhywiol Niweidiol (YRhN) yn berthnasol neu os yw perthynas rywiol yn peri risg o niwed iddynt**

Yn amodol ar unrhyw fynegiant barn gan Lywodraeth Cymru mewn canllawiau diwygiedig, cynghorir Swyddogion Amddiffyn Plant i gymryd y camau canlynol wrth siarad ag unigolyn ifanc yng nghyd-destun diogelu ac amddiffyn plant:

1. Mae'n rhaid ystyried a yw'r cyfarfod yn briodol dan y canllawiau sy'n berthnasol a beth yw amcan y cyfarfod.
2. Mae angen ystyried a yw'r disgybl yn debygol o fod yn agored i niwed a nodi unrhyw anghenion cefnogaeth penodol.
3. Dylid ystyried nifer yr oedolion sy'n bresennol a phwy ydynt, a dylid ystyried a yw eu presenoldeb yn hanfodol.
4. Dylid ystyried sicrhau bod lleoliad y cyfarfod yn darparu digon o breifatrwydd a chyfrinachedd.
5. Cyn i'r cyfarfod ddechrau, dylid hysbysu'r disgybl a'r Oedolyn Cyfrifol o bwrpas y cyfarfod a rhoi cyfle i'r disgybl siarad â'r Oedolyn Cyfrifol cyn dechrau'r cyfarfod. Dylid hysbysu'r disgybl y gallant siarad gyda'r Oedolyn Cyfrifol ar unrhyw adeg.
6. Dylid gofyn i'r disgybl am y materion dan sylw mewn modd sensitif a'u gwahodd i gyflwyno eu safbwynt. Ni ddylid rhoi pwysau arnynt i wneud hynny.
7. Os daw'n amlwg bod yn rhaid cyflwyno atgyfeiriad ffurfiol i'r gwasanaethau cymdeithasol neu'r heddlu ar unrhyw bryd, mae'n rhaid i'r cyfarfod ddod i ben.
8. Efallai y bydd yn rhaid rhoi cyngor i'r disgybl ynglŷn â sut i ymddwyn yn y dyfodol. Dylid rhoi cyngor o'r fath mewn modd sensitif ac anfeirniadol.
9. Dylid gorffen y cyfarfod trwy roi sicrwydd i'r disgybl.

Dylai'r Swyddog Amddiffyn Plant gadw cofnod llawn o'r cyfarfod.

26. Atodiad G - Cofnod Contractwyr / Ymwelwyr Dyddiol

Logo'r Ysgol

Cofnod Contractwyr Dyddiol

Rhoi gwybodaeth Amddiffyn Plant wedi'i roi i'r holl Gontractwyr ac enwau'r contractwyr wedi'u nodi.

Dyddiad	Amser Cyrraedd	Amser Gadael	Enw	Cwmni	Rheswm dros yr ymweliad	Wedi rhoi gwybodaeth AP	Asesu Risg	
							Rhif DBS dilys:	
							Yng nghwmni rhywun ar y safle	
							Ddim mewn ardaloedd lle bydd disgyblion ar eu pennau eu hunain	
							Rhif DBS dilys:	
							Yng nghwmni rhywun ar y safle	
							Ddim mewn ardaloedd lle bydd disgyblion ar eu pennau eu hunain	
							Rhif DBS dilys:	
							Yng nghwmni rhywun ar y safle	
							Ddim mewn ardaloedd lle bydd disgyblion ar eu pennau eu hunain	

27. Atodiad H – Rhannu Gwybodaeth

Rhannu Gwybodaeth

7 Rheol Aur ar gyfer Rhannu Gwybodaeth

1. Cofiwch nad yw'r Ddeddf Diogelu Data yn rhwystr rhag rhannu gwybodaeth ond ei bod yn darparu fframwaith i sicrhau bod gwybodaeth bersonol am bobl yn cael ei rhannu'n briodol.
2. Byddwch yn agored ac yn onest gyda'r person (a/neu ei deulu, lle bo hynny'n briodol) o'r dechrau ynglŷn â pham, beth, sut a gyda phwy y bydd, neu y gellir rhannu gwybodaeth, a gofyn am eu cytundeb, oni bai ei fod yn anniogel neu'n amhriodol i wneud hynny.
3. Ceisiwch gyngor os bydd unrhyw amheuaeth, heb ddatgelu pwy yw'r unigolyn lle bo modd.
4. Rhannu gyda chaniatâd lle bo'n briodol a, lle bo hynny'n bosibl, parchu dymuniadau'r rhai nad ydynt yn cydsynio i rannu gwybodaeth gyfrinachol. Gallwch barhau i rannu gwybodaeth heb ganiatâd os, yn eich barn chi, y gellir anwybyddu'r diffyg caniatâd er lles y cyhoedd. Bydd angen i chi seilio eich barn ar ffeithiau'r achos.
5. Ystyriwch ddiogelwch a lles: Seiliwch benderfyniadau rhannu gwybodaeth ar ystyriaethau diogelwch a lles yr unigolyn a phobl eraill a all gael eu heffeithio gan eu gweithredoedd.
6. Angenrheidiol, cymesur, perthnasol, cywir, amserol a diogel: Sicrhewch fod yr wybodaeth y byddwch yn ei rhannu yn angenrheidiol at y diben yr ydych yn ei rhannu, yn cael ei rhannu gyda'r bobl hynny sydd ei hangen yn unig, ei bod yn gywir ac yn gyfredol, yn cael ei rhannu yn amserol, ac yn cael ei rhannu yn ddiogel.
7. Cadwch gofnod o'ch penderfyniad a'r rhesymau drosto – dim ots a ydych yn rhannu'r wybodaeth ai peidio. Os byddwch yn penderfynu rhannu, cofnodwch yr hyn yr ydych wedi ei rannu, gyda phwy ac at ba ddiben.

28. Atodiad I - Cylch Gorchwyl Bwrdd Diogelu GC

Bwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru

Cylch Gorchwyl

Awst 2017

Rhif Fersiwn	Sylwadau	Dyddiad:
1	Drafft cyntaf	3 Mehefin 2014
1.1	I gynnwys newidiadau fel y cytunwyd yn BRhDP ar 31 Gorffennaf 2014	27 Awst 2014
1.2	Adran 2 o'r Swyddogaethau a ddiwygiwyd i adlewyrchu'r sylwadau gan Gyfarwyddwr GC Ynys Môn	18 Medi 2014
1.3.	I gynnwys Rheoliadau diweddaredig y Bwrdd Diogelu 2015	15 ^{fed} Awst 2017

Nodiadau

Teitl

Bwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru (NWSCB)

Atebolrwydd

- Aelodau Etholedig Awdurdodau Lleol Gogledd Cymru
- Llywodraeth Cymru
- Byrddau Gwasanaethau Lleol Gogledd Cymru (BGLlau)
- Mae pob sefydliad partner yn cadw llinellau presennol o atebolrwydd i'r swyddog arweiniol / corff cynrychioli dynodedig o fewn pob sefydliad partner.

Sut mae atebolrwydd yn cael ei ddangos

Drwy gyfrwng adroddiad blynyddol, i:

- Pwyllgorau Craffu / Cabinet Awdurdodau Lleol Gogledd Cymru
- Byrddau Gwasanaeth Lleol Gogledd Cymru
- Asiantaethau Aelodau'r Bwrdd eu hunain
- AGGCC
- Y Grŵp Diogelu Cenedlaethol
-

Pwrpas

1

Bydd y NWSAB yn gweithio i gyflawni'r amcanion statudol fel y nodir ym mharagraff 1, adran 135 o'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles 2014:

(1) Amcanion y Bwrdd Diogelu Plant yw-

Cydweithio a Byrddau Diogelu eraill a'r Bwrdd Cenedlaethol gyda'r nod o:

(a) cyfrannu at ddatblygiad ac adolygiad polisiau a gweithdrefnau cenedlaethol Byrddau Diogelu.

gweithredu polisiau a gweithdrefnau a argymhellir gan, ac arweiniad a chynngor a roddir gan, y Bwrdd Cenedlaethol.

(b) codi ymwybyddiaeth ledled ardal y Bwrdd Diogelu ynghylch amcanion y bwrdd a sut y gellid gwireddu rhain.

(c) ymgymryd ag adolygiadau, archwiliadau ac ymchwiliadau perthnasol

(d) adolygiad o effeithiolrwydd camau a gymerwyd gan y Bwrdd i wireddu ei amcanion.

(3) gwneud argymhellion yng ngoleuni'r adolygiadau hynny i fonitro'r graddau y cyflawnwyd yr argymhellion hynny a

	<p>chymryd y camau priodol os gwelir nad yw amcanion y Bwrdd yn cael eu gwireddu.</p> <p>(f) dosbarthu gwybodaeth am yr argymhellion hynny i Fyrddau Diogelu priodol eraill a'r Bwrdd Cenedlaethol.</p> <p>Hwyluso ymchwil i amddiffyn ac atal cam-drin ac esgeuluso plant ac oedolion sydd mewn perygl o niwed</p> <p>(h) adolygu anghenion hyfforddi a hyrwyddo darpariaeth hyfforddiant addas ar gyfer pobl sy'n gweithio i wireddu amcanion y Bwrdd.</p> <p>(i) trefnu a hwyluso rhaglen flynyddol o fforymau amlasiantaeth proffesiynol.</p> <p>(j) cydweithio neu weithredu ar y cyd ag unrhyw gorff tebyg sydd wedi'i leoli mewn unrhyw awdurdodaeth lle mae'r Bwrdd yn ystyried y byddai hynny'n ei gynorthwyo i gyflawni ei amcanion.</p> <p>(k) ceisio cyngor neu wybodaeth arbenigol perthnasol i gyflawniad amcanion y Bwrdd.</p> <p>(l) ymgymryd ag adolygiadau o ymarfer yn unol a rheoliad 4.</p>
2	<p>Bydd Bwrdd Diogelu Plant Gogledd Cymru (BDPGC) yn darparu cyfeiriad strategol rhanbarthol ar gyfer atal cam-drin ac esgeuluso plant, ac amddiffyn plant sydd wedi cael eu cam-drin neu sydd wedi'u hesgeuluso gan ddiogelu plant a phobl ifanc ar draws Gogledd Cymru.</p>
3	<p>Bydd BDPGC yn dilyn pob trywydd i gyflawni ei amcanion, gan gynnwys sicrhau parodrwydd yr holl asiantaethau partner i gyflawni uchelgais y Bwrdd; gan wneud y gwaith o atal yn gyfrifoldeb ar bawb; ac amddiffyn y rhai mwyaf diamddiffyn; creu amgylchedd gelyniaethus ar gyfer troseddwr a gweithredu i newid ymddygiad a dealltwriaeth y rhai sy'n cam-drin neu esgeuluso plant.</p>

	Cylch Gorchwyl: Swyddogaethau
(1)	<p>I sicrhau ei fod yn gweithredu ei weledigaeth strategol</p> <p>a) i ddatblygu cynllun strategol 3 blynedd barhaus</p> <p>b) i gytuno ar gynllun busnes blynyddol</p> <p>c) i adolygu cynllun strategol BDPGC yn flynyddol, cytuno ar flaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn i ddod a sicrhau bod cynlluniau yn adlewyrchu datblygiadau cenedlaethol a lleol</p> <p>d) i gynhyrchu adroddiad blynyddol yn unol â gofynion Llywodraeth Cymru</p>
(2)	<p>Sicrhau bod y gwaith a gweithrediad y Bwrdd yn parchu amrywiaeth ddiwylliannol ac ieithyddol y gymuned y mae'n ei wasanaethu, a'i fod yn cadw at ofynion rheoleiddio penodol Llywodraeth Cymru ac yn darparu gwasanaethau dwyieithog yn unol ag anghenion.</p>
(3)	<p>Bydd BDPGC ar y cyd â'r Grwpiau Cyflenwi Diogelu isranbarthol yn cymryd camau gyda'r nod o feithrin perthynas o ymddiriedaeth a chyd-ddealltwriaeth ymhlith y personau neu'r cyrff a gynrychiolir ar y Bwrdd mewn perthynas â diogelu a hyrwyddo lles plant ar draws Gogledd Cymru</p>
(4)	<p>Bydd BDPGC yn anelu at:</p> <p>a) <i>gymryd camau i godi ymwybyddiaeth ledled ardal y Bwrdd o'r angen i ddiogelu a hyrwyddo lles plant ac i ddarparu gwybodaeth am y ffordd y gellid cyflawni hynny</i></p> <p>b) i ledaenu gwybodaeth am yr arferion gorau wrth ddiogelu a hyrwyddo lles plant ymhlith y cyrff cynrychioliadol ac unigolion eraill fel y mae'r Bwrdd Rhanbarthol yn ei weld yn addas</p>
(5)	<p>Trwy Grŵp Protocolau a Gweithdrefnau Gogledd Cymru;</p> <p>a) datblygu gweithdrefnau sydd â'r diben o gydlynu'r hyn a wneir gan bob corff cynrychioliadol at ddibenion diogelu a hybu lles plant o fewn ardal y Bwrdd, gan gynnwys gweithdrefnau mewn perthynas â rhannu gwybodaeth</p> <p>b) Cadarnhau gweithdrefnau neu brotocolau newydd neu ddiwygiedig a ddatblygwyd gan Grwpiau Protocolau a Threfnau Gogledd Cymru neu Gymru Gyfan</p>
(6)	<p>I fynd i'r afael ag unrhyw faterion rhanbarthol a godwyd gan y Grwpiau Cyflenwi Lleol ynglŷn ag effeithiolrwydd y mesurau a gymerwyd gan bob unigolyn neu gorff a gynrychiolir ar y Bwrdd i gydlynu'r hyn a wnânt at ddibenion diogelu a hybu lles plant o fewn ardal y Bwrdd ac i wneud pa bynnag argymhellion y gwél yn addas i'r personau neu'r cyrff hynny yng ngoleuni adolygiad o'r fath.</p>

(7)	<p>Trwy Grŵp Adolygu Ymarfer Plant Gogledd Cymru:</p> <p>a) i reoli'r broses Adolygu Ymarfer Plant, cynnal Adolygiadau Ymarfer Plant a monitro unrhyw gynlluniau gweithredu sy'n codi</p>
(8)	<p>I gynig, gwneud cais am, neu gytuno i gynigion i wneud ymchwil i agweddau o ddiogelu neu les plant, ac i gynnal ymwybyddiaeth o unrhyw ymchwil sy'n ymwneud â diogelu a lles plant a wnaed neu sy'n cael ei wneud ar hyn o bryd.</p>
(9)	<p>Trwy Grŵp Hyfforddiant a Datblygu Gweithlu Gogledd Cymru:</p> <p>a) i adolygu anghenion hyfforddi pobl sy'n gweithio yn ardal y Bwrdd gyda'r bwriad o nodi gweithgareddau hyfforddi i gynorthwyo gyda diogelu a hyrwyddo lles plant yn ardal y Bwrdd.</p> <p>b) i nodi a mynd i'r afael â datblygu gweithlu ynglŷn â materion datblygu plant ar draws ardal y Bwrdd.</p>
(10)	<p>Cydweithio â Byrddau eraill (p'un ai yng Nghymru neu Loegr) ac unrhyw gyrff tebyg o'r fath yn yr Alban a Gogledd Iwerddon lle mae'r Bwrdd yn ystyried y byddai hynny o fudd i'r ddwy ochr</p>
(11)	<p>I ofyn am gyngor neu wybodaeth os yw'r Bwrdd o'r farn bod hynny'n ddymunol at ddibenion unrhyw un o'r swyddogaethau uchod</p>
(12)	<p>Cytuno ar fformiwla ariannu a chyllideb gweithredu ar gyfer BDPGC, gan gynnwys dyraniadau i'r grwpiau rhanbarthol ac isranbarthol, ac i sicrhau ymrwymiad i gyllid parhaus gan bartneriaid statudol.</p>
(13)	<p>Cynrychioli a hyrwyddo buddiannau Diogelu Gogledd Cymru ar lefel Genedlaethol a Rhanbarthol (Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Llywodraeth Cymru, SSIA, Grŵp Diogelu Cenedlaethol, Bwrdd Diogelu Oedolion Rhanbarthol)</p>
(14)	<p>Ymgymryd â gweithdrefn hunanasesu a gwella blynyddol.</p>

	Adrodd
(1)	Darparu adroddiad blynyddol a fydd yn cael eu hadrodd i Fyrddau partneriaethau strategol eraill sydd â chyfrifoldebau diogelu, gan gynnwys y Byrddau Gwasanaethau Lleol, y Pwyllgor Craffu ym mhob Awdurdod Lleol, ac i strwythurau llywodraethu asiantaethau sy'n aelodau.
	I gwrdd â gofynion adrodd y cyrff cenedlaethol a rhanbarthol, ee Llywodraeth Cymru, AGGCC, y Grŵp Diogelu Cenedlaethol, y Bwrdd Diogelu Oedolion Rhanbarthol.
(2)	I adrodd am bryderon i'r BGLI / CSSIW / LIC, yn ôl yr angen, ynghylch materion yn ymwneud â chyfraniadau/ ymrwymiad / ymarfer diogelu aelodau na ellir eu datrys yn y BDPGC

	Sianeli cyfathrebu
(1)	I gyfathrebu â'r grwpiau rhanbarthol ac isranbarthol ar flaenoriaethau strategol
(2)	I sicrhau cyfathrebu effeithiol gyda grwpiau rhanbarthol perthnasol eraill
(3)	I gyfathrebu â BDP rhanbarthol eraill yng Nghymru fel y bo'n briodol a'r Grŵp Diogelu Plant Cenedlaethol

(8) **Cymorth cyfreithiol** I'w ddarparu gan yr Awdurdod Lletyol

(9) **Gweinyddu** Bydd Uned Busnes y Bwrdd Diogelu Rhanbarthol yn darparu cefnogaeth weinyddol ar gyfer y Bwrdd Plant.
Darperir cymorth arall i'r Bwrdd trwy'r Uned Cefnogi Busnes

(10) **Pa mor aml y cynhelir Cyfarfodydd** Bydd y Bwrdd yn cyfarfod bob dau fis, gyda dyddiadau cyfarfod wedi eu trefnu ddim hwyrach na mis Ionawr y flwyddyn ganlynol
Cynhelir diwrnod hunanasesu a chynllunio blynyddol bob blwyddyn
Trefnir cyfarfodydd ychwanegol fel sy'n ofynnol

(11)	Cworwm	<p>Ystyrir cyfarfodydd fel cworwm os yw cynrychiolydd yn bresennol o'r asiantaethau canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gwasanaethau Plant a Theuluoedd • Gwasanaethau Addysg • BIPBC • Heddlu GC • Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol / Cwmni Adsefydlu Cymunedol <p>Fodd bynnag, gall cyfarfodydd fwrw ymlaen yn absenoldeb cworwm llawn yn ôl disgrisiwn y Cadeirydd</p>
(12)	Terfynau Dirprwyedig	Amherthnasol
(13)	Gwneud Penderfyniadau	Gwnaed gan fwyafrif. Bydd pleidlais wedi'i rannu yn mynd i'r Cadeirydd am y penderfyniad terfynol
(14)	Papurau	Cofnodion, agendau ac adroddiadau
(15)	Cofnodion Cyfarfodydd	Cofnodion ac agenda i gael ei ddsbarthu 5 diwrnod gwaith cyn y cyfarfod nesaf.
(16)	Cyfrinachedd	Bydd y cyfarfod yn cael ei gynnal yn breifat
(17)	Rheoleiddio a Rheoli	Yn amodol ar adolygiad AGGCC ac arolygu
(18)	Diwygiadau i Gylch Gorchwyl	Dim ond gyda chymeradwyaeth y Bwrdd

Asiantaeth	Aelodaeth (teitl generig)
Cyngor Ynys Môn	Pennaeth Dros Dro y gwasanaethau Plant a Theuluoedd
CBS Conwy	Pennaeth Gwasanaethau Plant, Teuluoedd / Diogelu
Cyngor Sir Ddinbych	Pennaeth Addysg a Gofal Cymdeithasol
Cyngor Sir y Fflint	Uwch Reolwr Plant a'r Gweithlu
Cyngor Gwynedd	Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
CBS Wrecsam	Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd
CBS Conwy	Cyfarwyddwr Strategol Gofal Cymdeithasol ac Addysg (Cadeirydd)
Cyngor Sir Ddinbych	Cyfarwyddwr Strategol Gofal Cymdeithasol ac Addysg
Cyngor Sir y Fflint	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
BIPBC	Cyfarwyddwr Gweithredol Nyrsio a Bydwreigiaeth, BIPBC
BIPBC	Meddyg Diogelu Plant wedi'i enwi
Iechyd Cyhoeddus Cymru	
Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaeth Ambiwlans Cymru	Arweinydd Diogelu
Heddlu GC	Swyddog arweiniol a chyfrifoldeb dros ddiogelu plant
Y Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol	Prif Weithredwr Cynorthwyol
Cwmni Ailsefydlu Cymunedol	Prif Weithredwr Cynorthwyol (Is Gadeirydd)
Tai	Enwebiad Gogledd Cymru
Barnardo's	Arweinydd ar Ddiogelu Gogledd Cymru
NSPCC	Rheolwr Gwasanaeth
Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol	Aelod o'r Bwrdd
Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid	Rheolwr Gwasanaeth Tîm Troseddu Ieuenctid Wrecsam a Sir y Fflint

Ymgynghorwyr a Swyddogion Proffesiynol	Presenoldeb / statws y Bwrdd
Ymgynghorydd Cyfreithiol	Fel sy'n ofynnol yn y Bwrdd
Cadeiryddion Grwpiau Rhanbarthol	Fel sy'n ofynnol yn y Bwrdd
Cadeiryddion Grwpiau Cyflenwi isranbarthol	Fel sy'n ofynnol yn y Bwrdd
Rheolwr Busnes BSPGC	Yn bresennol yn y Bwrdd
Cydlynnydd Amddiffyn plant / swyddog arweiniol diogelu awdurdod lleol	Fel sy'n ofynnol yn y Bwrdd

29. Atodiad J – Proses ar gyfer holl Staff y Gwasanaeth Addysg

Diogelu – Rhoi gwybod am bryderon Diogelu

Proses i'w dilyn gan holl staff y Gwasanaeth Addysg.

Adran 1

Pan fyddwch yn pryderu ynglŷn â 'phlentyn' pan yn gweithio mewn ysgol yn Sir Ddinbych, mae'r rhaid i'r staff roi gwybod am eu pryder i Gydlynnydd Amddiffyn Plant yr ysgol ar unwaith i gael cyngor a'r camau gweithredu posibl, ac atgyfeirio i'r Gwasanaethau Plant.

Dylai'r holl staff wybod pwy yw'r Cydlynnydd Amddiffyn Plant cyfredol yn yr ysgolion yr ydych yn eu cefnogi.

Dylid adrodd eich pryderon i'ch Arweinydd Tîm / Rheolwr hefyd pan gymerir camau gweithredu i atgyfeirio achos (dylid cofnodi gohebiaeth ar e-bost).

Adran 2

Pan fydd staff canolog yn ymwybodol o bryder ynglŷn â phlentyn y tu allan i'r ysgol h.y. ymweliad i'r cartref, gwaith asiantaeth ar y cyd, gwaith darparwr allanol, dylid adrodd y pryderon hyn i'ch Arweinydd Tîm / Rheolwr ar unwaith a heb oedi. Yn absenoldeb eich Arweinydd Tîm / Rheolwr, mae'n rhaid i chi adrodd eich pryderon i un o'r swyddogion canlynol -

Swyddog Diogelu Addysg – Wayne Wheatley

Rheolwr Cefnogaeth Ymddygiad – James Brown

Rheolwr Addysg – Julian Molloy, Geraint Davies, Joanne Moore

Ar 01824 708064

30. Atodiad K – Strategaeth Hyfforddiant Diogelu Addysg

Cyngor Sir Ddinbych

Strategaeth Hyfforddiant Diogelu Addysg

Strategaeth ar gyfer darparu Hyfforddiant, Cefnogaeth a Chyngor gan y Swyddog Diogelu Addysg i Ysgolion a'r Gwasanaethau Addysg

Medi 2017 tan Gorffennaf 2018

Cynnwys

1. Cyflwyniad

2. Cyd-destun a Chanllawiau Cenedlaethol

- **Hyfforddiant**
- **Cyngor a Chefnogaeth**
- **Gwerthuso ac Effeithiolrwydd**

3. Hyfforddiant

- **Darparu hyfforddiant ar gyfer Staff Ysgol**
- **Darparu hyfforddiant ar gyfer Staff y Gwasanaeth Addysg**
- **Cyngor a Chefnogaeth**
- **Gwerthuso ac Effeithiolrwydd**

4. Cynllunio ar gyfer y dyfodol

- **Hyfforddiant**
- **Cyngor a Chefnogaeth**
- **Gwerthuso ac Effeithiolrwydd**

1. Cyflwyniad

Pwrpas y strategaeth hon yw darparu fframwaith ar gyfer gwasanaethau hyfforddiant, cefnogaeth a chynghor diogelu ar gyfer ysgolion a gwasanaethau addysg yn Sir Ddinbych. Pennir hyn gan y fframwaith gyfreithiol a chanllawiau statudol, amcanion cynllun busnes Bwrdd Rhanbarthol Diogelu Plant ac yn unol â chylch Gorchwyl BRhDP ynghyd â'r argymhellion a nodwyd yn yr adolygiad diogelu a gomisiynwyd ym mis Mawrth 2014 gan Bennaeth y Gwasanaethau Addysg.

Mae arferion Diogelu Plant a Recriwtio Mwy Diogel yn nodi fod gan yr Awdurdod Lleol ddyletswydd i ddarparu cefnogaeth sy'n sicrhau bod ysgolion yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau ar gyfer diogelu plant, monitro eu perfformiad, darparu hyfforddiant priodol, llunio polisiau a gweithdrefnau, darparu cynghor a chefnogaeth, a hwyluso cysylltiadau a chydweithio gydag asiantaethau statudol eraill a gwasanaethau anstatudol.

Yn Sir Ddinbych mae'r gefnogaeth yn cael ei darparu gan un Swyddog Diogelu Addysg a gyflogir gan y **Gwasanaethau Addysg a Phlant** gyda chanolbwynt sylfaenol i gadw plant yn ddiogel trwy gyfrannu at:

- Greu a chynnal amgylchedd dysgu diogel ar gyfer plant a phobl ifanc
- Nodi lle y ceir pryderon ynghylch lles plant a chymryd y camau i ddelio â nhw, lle bo'n briodol, mewn partneriaeth gydag asiantaethau eraill, a
- Datblygu dealltwriaeth, ymwybyddiaeth a gwydnwch plant trwy'r cwricwlwm.

2. Cyd-destun a Chanllawiau Cenedlaethol

Hyfforddiant

Mae adran 175 Deddf Addysg 2002 ar gyfer ysgolion a gynhelir yn nodi

“Y dylai Awdurdodau Addysg Lleol a chyrrff llywodraethu ysgolion a gynhelir a cholegau Addysg Bellach wneud trefniadau i sicrhau bod eu swyddogaethau yn cael eu cyflawni gyda'r diben o ddiogelu a hyrwyddo lles plant”

Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 158/2015: gweithredu ei bwerau dan adran 175 o Ddeddf Addysg 2002.

“Mae pawb yn y gwasanaeth addysg yn rhannu amcan i gynorthwyo i gadw plant a phobl ifanc yn ddiogel trwy gyfrannu at:

Ddarparu amgylchedd diogel ar gyfer plant a phobl ifanc i ddysgu mewn lleoliadau addysg, a

Nodi plant a phobl ifanc sy'n dioddef neu'n debygol o ddioddef niwed sylweddol a chymryd camau priodol gyda'r nod o sicrhau eu bod yn ddiogel yn y cartref ac mewn lleoliad addysg”

Er mwyn galluogi staff i gyflawni'r gofynion uchod mae'r canllawiau yn egluro disgwyliadau hyfforddiant ar gyfer staff ysgolion. Dylai'r holl staff sy'n gweithio gyda phlant mewn ysgolion ac yn lywodraethwyr ysgolion, ymgymryd â hyfforddiant diogelu plant fydd yn eu galluogi i gyflawni eu cyfrifoldebau o ran amddiffyn plant yn effeithiol a bod hyfforddiant atgoffa priodol ar gael i ddiweddarau gwybodaeth a sgiliau'r staff. Dylai bod y staff hyn yn derbyn hyfforddiant atgoffa bob blwyddyn.

Mae'n rhaid i hyfforddiant diogelu fynd tu hwnt i bresenoldeb staff mewn hyfforddiant a drefnwyd yn y dyfodol i sefyllfa sy'n galluogi i'r gwasanaeth addysg ac ysgolion yn Sir Ddinbych asesu'r staff trwy raglenni hyfforddiant cynhwysfawr. Bydd yr hyfforddiant yn sicrhau bod y gwasanaeth addysg ac ysgolion yn diwallu eu dyletswyddau i ddiogelu a hyrwyddo lles plant. (Adran 175) Deddf Addysg 2002

Mae'r ysgolion hefyd yn cyfrannu trwy'r cwricwlwm gan ddatblygu dealltwriaeth, ymwybyddiaeth a gwydnwch y plant. Mae Estyn yn arolygu i ba raddau y mae'r ysgolion yn cyflawni eu cyfrifoldebau diogelu. Mewn ysgolion mae pa mor effeithiol yr hyrwyddir diogelu'r dysgwyr yn raddfa cyfyngol ar effeithiolrwydd cyffredinol. Mae creu amgylchedd dysgu diogel yn golygu bod â threfniadau effeithiol ar waith i fynd i'r afael ag amrywiaeth o faterion.

Mae'r rhain yn cynnwys trefniadau amddiffyn plant, iechyd a diogelwch disgyblion, bwlio, diogelwch yr ysgol, delio â chyffuriau a chamddefnyddio sylweddau a chreu cyfle i blant drafod eu pryderon gyda staff hyfforddedig sy'n deall agenda diogelu.

Cyngor a Chefnogaeth

Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 158/2015 Mae cylchlythyr cyfredol canllawiau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel Llywodraeth Cymru (158/2015) yn nodi y dylai'r Awdurdod Lleol sicrhau darpariaeth:

- Polisiâu a Gweithdrefnau enghreifftiol
- Cyngor a chefnogaeth ynglŷn â diogelu
- Hwyluso cysylltiadau a chydweithrediad rhwng yr asiantaethau
- Cyngor a chefnogaeth ar gyfer staff dynodedig sy'n delio ag achosion unigol.
- Staff sy'n gallu gweithredu trwy ddefnyddio 'barn broffesiynol' i ddatrys unrhyw anawsterau.
- Cefnogaeth ar gyfer y rhai gyda chyfrifoldeb arweiniol dynodedig ar gyfer "diogelu" ac annog a meithrin dealltwriaeth dda a pherthynas waith rhyngddynt hwy, gweithwyr gwasanaethau cymdeithasol plant, a staff mewn **asiantaethau eraill sy'n ymwneud â diogelu plant er mwyn datblygu gwaith partneriaeth effeithiol**

Gwerthuso ac Effeithiolrwydd

Mae Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 158/2015 yn nodi:

“Dylai'r awdurdod lleol fonitro cydymffurfiaeth ysgolion a gynhelir â'r canllawiau hyn, yn bennaf o ran bodolaeth a gweithrediad polisiâu a gweithdrefnau priodol a hyfforddiant staff, gan gynnwys yr unigolyn uwch gyda chyfrifoldeb dynodedig ar gyfer amddiffyn plant. Dwyn unrhyw ddiffygion i sylw corff llywodraethu'r ysgol a'u cynghori ynglŷn â'r camau sy'n ofynnol i'w datrys”

“gweithio i sicrhau bod sefydliadau sy'n gweithio neu'n cael cyswllt â phlant yn gweithredu arferion recriwtio ac adnoddau dynol sy'n ystyried yr angen i ddiogelu a hyrwyddo lles plant.”

3. Hyfforddiant

Hyfforddiant ar gyfer holl staff yr ysgol

Ar-lein

Mae dau ddewis ar gael i ysgolion o fis Medi 2017, sef:

Hyfforddiant E- ddysgu (Educare Ltd) – Cysylltwch â'r Gweinyddwr ar gyfer eich ysgol

HWB Llywodraeth Cymru (ar-lein) Modiwlau Diogelu Plant:

<https://hwb.wales.gov.uk/resources/resource/65cf3917-fe44-4f34-9dfd-ff7eba11e6f6>

<https://hwb.wales.gov.uk/resources/resource/0b7409c9-3dce-4d43-80ea-36ee57c28535>

<https://hwb.wales.gov.uk/resources/resource/9e82bdf6-02bb-4230-a113-8ab0f864e046>

Gall ysgolion ddewis gweithredu pa bynnag raglen e-ddysgu sydd orau ganddynt o'r ddwy a argymhellir gan Gyngor Sir Ddinbych. Rhaid sicrhau fod pob aelod o staff yn cyflawni'r hyfforddiant hwn bob dwy flynedd.

Mae'r rhaglenni hyfforddi yn seiliedig ar fodiwlau gydag asesiad wedi'i sgorio o ddealltwriaeth staff ar ddiwedd yr hyfforddiant.

Mae'n rhaid i'r holl staff gael marc pasio o 75% neu fwy yn rhaglenni Educare neu HWB. Bydd y wybodaeth hon yn rhan o werthusiad tîm rheoli'r ysgol a fydd yn gallu gweld a gweithredu os gwelir bod ar staff unigol angen rhagor o hyfforddiant

Mae'n bosibl y bydd angen i staff nad ydynt yn llwyddo yn yr asesiad

- Cwblhau'r rhaglen hyfforddi am yr eildro.
- Cwblhau modiwlau penodol yn unig.

- Hyfforddiant penodol wedi'i ddarparu gan yr ysgolion ar y rhaglen hyfforddi e.e.. cefnogaeth 1 i 1 / anghenion hyfforddi grŵp .
- Atgyfeiriad i AD os na all aelod unigol o staff basio'r gofyniad hyfforddi statudol ar gyfer y swydd.

Darpariaeth Hyfforddiant at Gyfer Llywodraethwyr Ysgol a Staff

Cwrs:	Grŵp Targed:	Dull o Ddarparu	Darparwyd gan:	Amllder Angenrheidiol a/neu hyd
Hyfforddiant Ymwybyddiaeth o Ddiogelu Cyfrifoldebau staff unigol	Grŵp staff cyfan Staff newydd a Gwirfoddolwyr	Educare – rhaglen hyfforddi ar-lein neu HWB Llywodraeth Cymru Rhaglen sy'n cynnwys asesiad a thystysgrif	Educare HWB Llywodraeth Cymru Darparwr allanol Cymeradwy ar gyfer ysgolion	Bob dwy flynedd Yn ystod cwrs cyflwyno staff a gwirfoddolwyr newydd
Hyfforddiant penodol Arweinwyr Diogelu Dynodedig; Penaethiaid;	Arweinwyr Diogelu Dynodedig	Cwrs undydd Lefel 3 Cwrs Arweinyddiaeth Diogelu Undydd	Hyfforddiant NSPCC neu ddarparwr cymeradwy	Blynyddol ac yn ystod cwrs cyflwyno deiliaid swyddi newydd drwy gyrsiau mynediad agored
Llywodraethwr ysgol gyda chyfrifoldeb penodol dros Ddiogelu	Llywodraethwyr penodol Corff Llywodraethu cyfan (dewisol)	Rhaglen e-ddysgu i gynnwys asesiad a thystysgrif Hyfforddiant wedi'i deilwra'n arbennig/gweithdai	E neu Hwb Darparwr Awdurdod Lleol	Bob dwy flynedd Yn ystod cwrs cyflwyno staff a gwirfoddolwyr newydd Yn ôl yr angen
Hyfforddiant wedi'i deilwra'n arbennig ar faterion penodol fel y gwneir cais amdanynt gan glystyrau Adolygiadau Estyn Archwiliadau Diogelu.	Ysgolion dynodedig	Darperir drwy gwrs a Addysgir neu Gomisiynu Cefnogaeth ychwanegol fel sy'n briodol	Swyddog Diogelu	I'w gadarnhau yn seiliedig ar ddadansoddiad o anghenion dysgu
Cwrs Cyflwyno Athrawon Newydd Gymhwyso (ANG) Codi ymwybyddiaeth o ddiogelu	ANG	Cwrs a Addysgir	Swyddog Diogelu	Un awr
Hyfforddiant ar faterion penodol	Arweinwyr Diogelu Dynodedig	Gweithdy adolygu achos ac Ymdriniaeth Dysgu Sut i Weithredu	Swyddog Diogelu	I'w gadarnhau

			Uned Diogelu Gwasanaethau Plant	
Teclyn archwilio Diogelu Ysgolion	Tim Rheoli'r Ysgol	Cefnogi dadansoddiad o anghenion hyfforddi staff	Swyddog Diogelu	Bob blwyddyn

Darpariaeth Hyfforddiant ar gyfer Staff y Gwasanaeth Addysg

Hyfforddiant Ymwybyddiaeth Diogelu Sylfaenol, cyfrifoldebau unigol	Staff y Gwasanaeth Addysg	Rhaglen E-ddysgu gydag asesiad a thystysgrif	Educare neu HWB Llywodraeth Cymru	Bob 2 flynedd: Yn ystod cwrs cyflwyno staff newydd
Diogelu ar gyfer Rheolwyr/Arweinwyr tîm	Timau Rheoli Gwasanaethau Plant a Gwasanaethau Addysg	Cwrs undydd Lefel 3 Cwrs Arweinyddiaeth Diogelu Undydd	Hyfforddiant NSPCC neu ddarparwr cymeradwy	Blynyddol ac yn ystod cwrs cyflwyno deiliaid swyddi newydd drwy gyrsiau mynediad agored

Cyngor a Chefnogaeth

Tudalen Addysg ar y Wefan	<p>Mae'r wybodaeth yn cynnwys:</p> <p>Amserlen Hyfforddiant</p> <p>Dolenni ar gyfer dogfennau canllaw a gweithdrefnau</p> <p>Polisiâu enghreifftiol ar gyfer diogelu ac e-ddiogelwch</p> <p>Maes arferion da i rannu polisiâu, arferion mewn ysgolion</p> <p>Manylion cyswllt ar gyfer Cydlynwyr Amddiffyn Plant</p> <p>Archwiliad Diogelwch Ysgolion</p> <p>Cyrsiau hyfforddi sydd ar gael gan gynnwys diwrnodau astudiaeth BDPGC</p> <p>Unrhyw gynadleddau neu gyrsiau allanol perthnasol</p> <p>Hyfforddiant ar y cyd sy'n cael ei gomisiynu rhwng y Gwasanaeth Addysg, Ysgolion a Gwasanaethau Plant</p>
---------------------------	--

Ymgynghoriadau Diogelu	<p>Bydd y Swyddog Diogelu yn ymweld ag ysgolion cyn arolygon Estyn i ddarparu cefnogaeth a sicrhau bod gweithdrefnau a gwaith papur ar ôl arolwg yn fanwl ac yn adlewyrchu canllawiau'r sir a chanllawiau cenedlaethol.</p> <p>Desg Gymorth Gwasanaeth Lles Addysg ar gyfer Ysgolion</p> <p>Yn gweithredu'n ddyddiol ar gyfer ysgolion a'r Gwasanaethau Addysg ar gyfer cyngor a phryderon atgyfeirio</p> <p>Derbyn ac ymateb i alwadau uniongyrchol gan ysgolion a'r gwasanaethau addysg mewn perthynas ag ymholiadau diogelu neu ddarparu cyngor neu atgyfeiriad ar gyfer achos unigol, mater diogelu neu honiad yn erbyn aelod o staff.</p> <p>Cyswllt rhwng yr ysgol a'r gwasanaethau addysg pan fydd pryder amddiffyn plant wedi'i gyflwyno gan y naill asiantaeth i gefnogi'r ysgol i sicrhau gweithredu uniongyrchol.</p>
------------------------	---

Gwerthuso, Effeithiolrwydd a Chydymffurfio

Archwiliad Diogelu	Cynhyrchu archwiliad diogelu yn flynyddol i geisio gwybodaeth allweddol gan ysgolion ynglŷn â'u harferion diogelu, megis hyfforddiant, cadw cofnodion, mabwysiadu canllawiau cenedlaethol diwygiedig a'u hadlewyrchu yn y polisïau a gweithdrefnau lleol i sicrhau cydymffurfiaeth
--------------------	--

4. Anghenion hyfforddiant Thematig a nodwyd ar gyfer 2017/18

Hyfforddiant

Bydd cyngor penodol mewn perthynas â chomisiynu hyfforddiant mewn ymateb i adborth cyfredol gan benaethiaid ac **Arweinwyr Diogelu Dynodedig Ysgolion** yn cael eu darparu yn y meysydd canlynol.

- **Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant (CSE) ar gyfer staff yr ysgol – beth mae hyn yn ei olygu i ysgolion sir Ddinbych – adborth o weithdai a drefnwyd ar gyfer y flwyddyn academaidd 2017/18**
- Plant yn Methu Addysg, sut y gallwn weithio gyda'n gilydd yn well i leihau risg a monitro'r achosion hyn gan ddefnyddio cronfa ddata SIMS plant ar goll
- Rheoli sefyllfaoedd heriol gyda rhieni mewn perthynas â diogelu wedi'i gefnogi gan gyngor penodol gan y **Gwasanaeth Lles Addysg** a Gwasanaethau Cyfreithiol.
- Llais y Plentyn – Hyfforddiant Arwyddion o Ddiogelwch i staff a nodwyd i fynychu cynadleddau, adolygu cysylltiadau dyddiol gyda chymorth i blant mewn ysgolion.

Cyngor a Chefnogaeth

- Byddwn yn rhagweithiol o ran defnyddio'r wybodaeth yn adroddiadau Estyn ar yr ysgolion sydd â gradd is ar gyfer diogelu. Byddwn yn cynnig cefnogaeth i'r ysgolion hynny gyda'u cynlluniau gweithredu i fynd i'r afael â'r materion a amlygwyd yn adroddiadau arolwg yr ysgolion.
- Byddwn fel rhan o ymholiadau'r ddesg gymorth gan ysgolion a gwasanaethau addysg, yn cofnodi'r cyngor a roddir a chmau gweithredu a chymerir gan y cysylltiadau hyn.

Gwerthuso ac Effeithiolrwydd

- Bydd yr archwiliad diogelu yn cael ei adolygu i adlewyrchu unrhyw newidiadau mewn canllawiau, ynghyd ag unrhyw adolygiad o ddiogelu gan ymgynghorwyr allanol a gomisiynwyd gan y gwasanaeth addysg ac adroddiad blynyddol i'r Bwrdd Rhanbarthol Diogelu Plant Gogledd Cymru.
- Bydd yr wybodaeth o'r archwiliad yn cael ei hychwanegu i archwiliad adran 28 a ddarperir i'r NWRSCB mewn perthynas â'r holl asiantaethau sy'n gweithio gyda phlant yn Sir Ddinbych ynglŷn ag effeithiolrwydd diogelu plant.
- Effeithiolrwydd darpariaeth hyfforddiant – mae ffurflenni gwerthuso'n cael eu llenwi ar ddiwedd pob hyfforddiant a bydd yr wybodaeth yn cael ei hadolygu'n flynyddol yn ogystal ag unrhyw ymateb y gellir ei weithredu'n uniongyrchol.
- Mae hyn yn darparu gwybodaeth ddefnyddiol ar gyfer adolygiad parhaus y strategaeth hyfforddiant ac unrhyw newidiadau i'r cynllun hyfforddi.
- Bydd yr adborth o'r ffurflenni gwerthuso'n cael eu cynnwys yn yr adroddiad blynyddol i'r Bwrdd Rhanbarthol Diogelu Plant Gogledd Cymru.

31. Atodiad L – Manylion Cyswllt Porth Cefnogaeth Plant a Theuluoedd

Bydd y tîm yn gyfrifol am ymateb i'r holl geisiadau am wybodaeth a chyngor ynghyd â rheoli atgyfeiriadau sy'n cael eu hanfon sy'n gysylltiedig â phlant, pobl ifanc a'u teuluoedd. Bydd angen i unrhyw ymholiadau sy'n berthnasol i oedolion yn unig gael eu cyfeirio i'r Pwynt Mynediad Sengl newydd.

Gellir canfod manylion cyswllt y timau newydd isod.

Ymholiadau neu atgyfeiriadau yn ymwneud â phlant

Porth Cefnogaeth Plant a Theuluoedd

Ffôn: 01824 712200

Ffacs: 01824 712233

E-bost: cfsgateway@sirddinbych.gov.uk

Ymholiadau neu atgyfeiriadau yn ymwneud ag oedolion

Pwynt Mynediad Sengl ar gyfer Oedolion

Ffôn: 0300 4561000

Ffacs: 01824 712888

E-bost: spoa@sirddinbych.gov.uk

Bydd llif gwybodaeth rheolaidd rhwng y ddau dîm ynglŷn â theuluoedd diamddiffyn. Fodd bynnag, os yw ymholiad neu atgyfeiriad yn ymwneud â phlant ac oedolion yna byddai'n ddefnyddiol pe baech yn anfon copi o unrhyw e-bost i'r ddau gyfeiriad.

33. Atodiad N – Beth yw diogelu – Uwchradd

BETH YW DIOGELU?

Diogelu yw:

- Dy ddiogelu **DI** rhag niwed a chamdriniaeth
- Hybu **DY** les a gofal

Ffrindiau Gwaith ysgol Seiberfwlio Bywyd Teulu

Os wyt **TI'**N poeni neu'n bryderus am unrhyw beth arall sy'n mynd ymlaen yn **DY** fywyd di neu rhywun arall...

- Gelli **DI** siarad gydag UNRHYW oedolyn yr wyt yn ymddiried ynddynt yn yr ysgol.
- Byddant yn gwrandao amat **TI**.
- Byddant yn gweithio gyda **TI** i gytuno pa gamau sydd angen eu cymryd.

Rhywiokdeb Seiberfwlio

Swlto Camdriniaeth Arboliadau a phroffon

- Bydd **DY** drafodaethau yn gyfrinachol.
- Ond os bydd dy fywyd **DI** neu fywyd rhywun arall mewn perygl; os wyt **TI** yn cael dy frifo; neu os wyt **TI** yn niweidio person arall...
- Gall hyn olygu bod yn rhaid i ti weithio gyda gweithwyr proffesiynol eraill i dy cadw **DI** yn ddiogel e.e. mwsr vscol.

Alcohol a chyffuriau Parthynas Profedigaeth

Os na elli **DI** siarad gydag unrhyw un yn yr ysgol, gelli bob amser siarad gyda ffrind, teulu neu unrhyw oedolyn rwyt **TI'**N ymddiried ynddynt neu gelli gysylltu â Childline

Blwch poeni
Cofia gelli **DI**
bastio dy
bryderon hefyd

“Diogelu.....yma i dy amddiffyn!”

Dylanwyd gan a gyda dlotch / byfyrnyr: Ysgol Uwchradd Dinbych, Ysgol Uwchradd Penrhytyn, Santes Ffrind, Ysgol Brynhyfryd, Ysgol Dinas Brwn, Ysgol Glan Clwyd